

Maciej Ziemiński*

**Losy Adama Toryanego (po 6 marca 1701–1756/57),
syna rajcy krakowskiego Franciszka Toryanego,
w świetle jego testamentu i pośmiertnego inwentarza**

Bohater niniejszego artykułu, Adam Toryani, postać stosunkowo mało znana, był jednym z sześciorga dzieci krakowskiego rajcy Franciszka I Toryanego (ur. przed 12 maja 1672, zm. po 19 grudnia 1744) oraz jego pierwszej żony – Elżbiety z Dyxów (1676–1724), córki krakowskiego mieszcza-
nina, członka patrycjatu Jakuba Dyxa; małżeństwo zostało zawarte w parafii mariackiej 4 sierpnia 1696 r., świadkami byli kupiec krakowski Marcin Gorek i rajca krakowski Marek Antoni Federyci¹. Ojciec Adama, Franciszek I Toryani, pochodził ze szwajcarskiego kantonu Ticino (niem. Tessin), z miasta Mendrisio, był synem malarza Franciszka Innocentego (Francesco) i Marty z domu Rossi². Prawo miejskie krakowskie przyjął jednak do-

---

*dr; współpracownik prof. dr. hab. Adama Kaźmierczyka, autor kilkunastu biografii w PSB; obecnie pracuje w projekcie badawczym „Żydowski samorząd w Koronie w XVII–XVIII wieku” prowadzonym w Instytucie Judaistyki UJ; zainteresowania badawcze: judaistyka, dzieje miast i mieszczaństwa w epoce nowożytnej, biografistyka; e-mail: ziemierskim@op.pl

¹ ANMP, Liber matrimoniorum 1696–1721, sygn. 502, s. 12. Marcin Gorek (zm. przed 20 października 1725) był szwagrem Franciszka Toryanego, mężem siostry jego żony Magdaleny z Dyxów, ich synem był Jakub Gorek, kuzyn Adama Toryanego, ANK, Akta miasta Krakowa, rkps 476, s. 1702; Ewa Danowska, „...Tedy to moje życie niegodne...”. *O życiu i śmierci Franciszka Toryanego*, „Rocznik Krakowski” 2008, t. 74, s. 73; por. też Mariusz Karpowicz, *Artisti ticinesi in Polonia nella prima metà del ‘700*, Stato del Cantone Ticino 1999, s. 19–37 oraz tablica genealogiczna. Pierwotna pisownia nazwiska – Torriani.

² E. Danowska, „...Tedy to moje życie niegodne...”. *O życiu...*, s. 73. Franciszek Innocenty Torriani urodził się 28 grudnia 1648 r. w Mendrisio, w literaturze często podawana jest data 1649, był synem malarza Franciszka Torriani (1612–1681) z Mendrisio oraz Hippolity (Ippolita) z domu Sala z Como, zm. 11 maja 1700 r. w Como, Célestin

piero 11 października 1706 r., a więc ponad dekadę po swoim ślubie, zaś dwanaście lat później został rajcą³. Z zawodu ojciec Adama Toryanego był architektem⁴.

Adam miał trzech rodzonych braci: Jana (Jana Franciszka), Karola oraz Franciszka II. Miał też dwie rodzone siostry: Teresę, żonę rajcy krakowskiego Franciszka Soldadyniego i Mariannę – żonę Jakuba Działottiego, ławnika i wójta krakowskiego⁵. Niestety luka w księgach metrykalnych parafii mariackiej w Krakowie, obejmująca okres od stycznia 1701 do końca grudnia 1713 r. nie pozwala na dokładne odtworzenie genealogii krakowskiej linii Toryanich, w szczególności kolejności narodzin dzieci Franciszka I⁶. Jan, wspomniany już jeden z braci Adama, nie był tożsamy z Janem II Kantym Toryanim, w rzeczywistości ich bratankiem, synem Franciszka II⁷. Z treści testamentu Franciszka I nie wynika, by Jan miał być osobą du-

Trezzini, *Torriani*, [w:] *Historisch-Biographisches Lexikon der Schweiz*, t. 7, Neuenburg/Neuchâtel 1934, s. 26–27, jako datę śmierci Franciszka Innocentego podano tam 1712 r.; M. Karpowicz, *Artisti ticinesi in Polonia...*, s. 22 oraz tablica genealogiczna; Anastasia Gilardi, *Torriani Francesco Innocenzo (Innocente)*, <http://www.sikart.ch/KuenstlerInnen.aspx?id=4023360&lng=de> (odczyt: 17.06.2016); eadem, *Torriani Francesco*, <http://www.sikart.ch/KuenstlerInnen.aspx?id=4023359&lng=de> (odczyt: 17.06.2016).

³ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 73; M. Karpowicz, *Artisti ticinesi in Polonia...*, s. 183; Zdzisław Noga, *Urzednicy miejscy Krakowa, część 2: 1500–1794*, Kraków 2008, s. 133. Został wybrany 5 maja 1718 r. na miejsce po Janie Dwidowskim.

⁴ Dziadek oraz pradziadek Adama Toryanego, obaj noszący imię Franciszek, byli malarzami, działającymi głównie na terenie Ticino i w sąsiedniej Lombardii, tam też pozostawili większość swoich dzieł, poza tym także w Rzymie, pozostałych częściach Szwajcarii (poza Ticino), Austrii i Bawarii, A. Gilardi, *Torriani Francesco Innocenzo...*; Pius Bieri, *Francesco Innocenzo Torriani (1648–1700)*, <http://www.sueddeutscher-barock.ch> (odczyt: 29.11.2016).

⁵ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 78. Franciszek Soldadyni, rajca krakowski w latach 1726–1768, Jakub Działotti, ławnik krakowski w latach 1717–1760, wójt w latach 1760–1773, Z. Noga, *Urzednicy miejscy...*, s. 139–165, 242–255, 268.

⁶ ANMP, *Metrica baptisatorum*, sygn. 372 obejmuje lata od 1689 do grudnia 1700 włącznie, zaś kolejna z ksiąg chrztów pod sygn. 373 zaczyna się w styczniu 1714 r.

⁷ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 78. Jan Kanty Toryani niższe święcenia kapłańskie uzyskał 21 września 1754 r., 10 października 1763 r. został kanonikiem kolegiaty tarnowskiej, zaś od 2 września 1765 r. do śmierci 8 kwietnia 1783 r. był kanonikiem kolegiaty Wszystkich Świętych w Krakowie, Jan Szczepaniak, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń*, T–Ż, Kraków 2009, s. 1177 (figuruje tam jako Torgani); idem, *Spis pralatów*

chowną, natomiast na podstawie wspomnianego źródła oraz metryk parafii mariackiej można przyjąć, iż mógł być najstarszy z rodzeństwa⁸. Kolejny z braci – Karol poślubił w 1730 r. Barbarę z Mamczyńskich, zaś Franciszek II został mężem Teresy z Wilhelmów⁹. Żony obydwu braci Adama Toryanego były przedstawicielkami bogatego mieszczaństwa, wywodziły się z ówczesnej krakowskiej elity władzy lub jej bezpośredniego zaplecza¹⁰. Karol Toryani z czasem został rajcą, zaś Franciszek II od 1739 r. sprawował urząd ławnika miejskiego, zmarł przedwcześnie w 1751 r., nie osiągnąwszy urzędu radzieckiego¹¹. Matka rodzeństwa Toryanich – Elżbieta z Dyxów zmarła w 1724 r.¹² Skłoniło to ich ojca Franciszka I do ponownego ożenku. Jego wybranką została wdowa Magdalena z Beków Trouppowa, którą poślubił 29 stycznia 1729 r. w kościele Mariackim¹³. Z tego małżeństwa przyszła na świat córka Anna Egipcjanka, która 13 marca 1744 r. została żoną Jana Wawrzyńca Laskiewicza, rajcy krakowskiego¹⁴. Tak więc rodzeństwo Adama Toryanego, tak rodzone, jak i przyrodnie ściśle związało swoje drogi życiowe z Krakowem.

Niestety nie znamy daty narodzin Adama Toryanego ani jego chrztu, co jest związane ze wspomnianą wcześniej luką w aktach chrztów parafii mariackiej w Krakowie, w której były chrzczone wszystkie dzieci Franciszka Toryanego i Elżbiety z Dyxów¹⁵. Według testamentu ojca Adam Toryani miał być drugim w kolejności z rodzeństwa¹⁶. Tak więc musiał urodzić się

i kanoników kapituły katedralnej oraz kapituł kolegiackich diecezji krakowskiej (XVIII w.), Kraków 2008, s. 106, 111, 122.

⁸ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 81. Najstarszy syn Franciszka Toryanego i Elżbiety z Dyxów został ochrzczony 6 czerwca 1700 r., otrzymał imiona Jan Franciszek, ANMP, Metrica baptisatorum 1689–1700, sygn. 372, s. 546.

⁹ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 78–79.

¹⁰ Barbara z Mamczyńskich była córką rajcy krakowskiego Sebastiana Mamczyńskiego, zaś Teresa Wilhelmówna – córką ławnika krakowskiego Antoniego Wilhelma, Z. Noga, *Urzednicy miejscy...*, s. 135–151, 244.

¹¹ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 78–79; Z. Noga, *Urzednicy miejscy...*, s. 143–163, 248–252. Karol Toryani był rajcą w latach 1732–1766, zaś Franciszek II Toryani sprawował urząd ławnika w latach 1739–1751.

¹² E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 78.

¹³ *Ibidem*, s. 79.

¹⁴ *Ibidem*, s. 79; Z. Noga, *Urzednicy miejscy...*, s. 150–176.

¹⁵ M. Karpowicz, *Artisti ticinesi in Polonia...*, w dołączonej tablicy genealogicznej Adam Toryani w ogóle nie został uwzględniony.

¹⁶ E. Danowska, „...*Tedy to moje życie niegodne...*”. *O życiu...*, s. 81.

najwcześniej po 6 marca 1701 r., co najmniej dziewięć miesięcy po chrzcie najstarszego brata, w 1726 r. musiał być już pełnoletni, skoro występował wówczas w grodzie krakowskim jako reprezentant ojca¹⁷. Droga życiowa Adama potoczyła się inaczej aniżeli jego braci, wybrał on bowiem życie dzierżawcy dóbr ziemskich, trzymając, przynajmniej od lat 30. XVIII w., sołectwo we wsi Zakrzów¹⁸. Jak się wydaje, Adam Toryani zajmował się także zastępstwem procesowym – w marcu 1732 r. występuje w grodzie oświęcimskim jako pełnomocnik Józefa Jaklińskiego, pozwanego przez starostę oświęcimskiego Adama Kazimierza Małachowskiego o naruszenie bezpieczeństwa i powagi urzędu starościńskiego¹⁹. Reprezentował też m.in. wojewodę łęczyckiego Jerzego Antoniego Warszyckiego w sporze z kasztelanową oświęcimską Barbarą z Nielepców Szembekową oraz miecznika oświęcimsko-zatorskiego Aleksandra Wilkońskiego w sporze ze zwierzynieckimi Norbertankami i Andrzejem Lasakiem, poddanym klasztornym²⁰. Każe to wysnuć przypuszczenie, iż posiadał wykształcenie prawnicze. Nie zdecydował się więc na kontynuowanie artystycznych tradycji rodzinnych. Również jego małżeństwo, jako mieszczanina, było jak na tamte czasy raczej niezbyt często spotykane. Żoną Adama Toryaniego została bowiem przedstawicielka stanu szlacheckiego Marianna ze Skorupków-Padlewskich. Dokładnej daty ślubu Adama Toryaniego i Marianny nie udało się ustalić, niemniej jednak jego testament pozwala na przybliżone jej określenie. Toryani bowiem wspomina w swojej ostatniej woli o intercyzie, spisanej za życia obojga rodziców żony, a więc przed 30 września 1735 r., czyli śmiercią te-

¹⁷ ANK, Księgi grodzkie krakowskie, sygn. Castr. Crac. Rel. 150, s. 1225–1226; dzieci mieszczan były chrzczone zazwyczaj niedługo po narodzinach.

¹⁸ Zakrzów (Zakrzew) – wieś, należąca do parafii Stryszów, stanowiąca część niegrodowego starostwa lanckorońskiego, obejmującego poza miasteczkiem Lanckoroną także 26 wsi i trzy odrębne tenuty: Zakrzów, Stronie i Leśnicę, Elżbieta Wierzbicka, *Wielopolscy. Dzieje awansu społecznego... oraz utrwalania pozycji rodziny od połowy XVII do schyłku XVIII wieku*, Lublin 2017, s. 389–390.

¹⁹ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. Cop. 239, s. 2447.

²⁰ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Decr. Off. 149, s. 1447–1450, 1665–1673; Edward Opaliński, Hanka Żerek-Kleszcz, *Urzednicy województwa łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, Kórnik 1993, s. 63, 100; Stanisław Cynarski, Alicja Falniowska-Gradowska, *Urzednicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, Kórnik 1990, s. 143–144. W 1737 r. Toryani występuje też m.in. w imieniu małżonków Jacka i Ludwiki Kotowskich, posesorów Brzeźnicy oraz Mikołaja Rylskiego przeciwko Michałowi Moszczeńskiemu, ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 93, s. 1223–1224.

ścia²¹, co każe przypuszczać, iż samo małżeństwo mogło zostać zawarte w okolicach przywołanej wyżej daty.

Rodzina Skorupków-Padlewskich herbu Ślepowron wywodziła się z Podlasia, pierwotnie jej nazwisko brzmiało Skorupka, zaś człon Padlewski z początku stanowił jedynie przydomek, który w XVIII w. stał się właściwym nazwiskiem tej rodziny. Już w XVII w. jej przedstawiciele osiedlili się poza Podlasiem – w połowie XVII w. na terenie księstw oświęcimskiego i zatorskiego w województwie krakowskim oraz pod koniec lat 60. XVII w. w województwie lubelskim²². Żona Adama Toryanego pochodziła z oświęcimsko-zatorskiej gałęzi rodziny Skorupków-Padlewskich. Jej rodzicami byli Franciszek Skorupka-Padlewski, zmarły 30 września 1735 r. oraz Teresa z Korabnik Waxmanówna, herbu własnego (Zbrojny Mąż), zmarła 15 grudnia 1738 r.²³ Teresa Waxmanówna była najprawdopodobniej córką burgrabiego krakowskiego Jana Aleksandra Waxmana (zm. przed 26 grudnia 1694) i Zofii z Księżkich²⁴. Przez rodzinę Waxmanów Skorupkowie-Padlewscy skoligacili się m.in. z rodzinami Chwalibogów, Starowiejskich oraz Szembeków²⁵. Marianna z Padlewskich Toryaniowa miała liczne rodzeństwo, w tym braci: najstarszego z rodzeństwa Franciszka II, Tomasza

²¹ AKMK, Parafia Wadowice, Liber defunctorum 1730–1753, nlb.

²² Seweryn Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 13, Warszawa 1916, s. 170.

²³ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 630; AKMK, Parafia Wadowice, Liber defunctorum 1730–1753, nlb. Oboje zostali pochowani w kościele farnym w Wadowicach.

²⁴ *Z dawnych metryk katedry na Wawelu w Krakowie, cz. 1: Metryki chrztu 1598–1699*, [w:] *Metryki kościoła maryackiego i katedry na Wawelu w Krakowie. Osobne odbicie z „Miesięcznika Heraldycznego”*, oprac. Jan Sygański, Lwów 1912, s. 77. Nie wszystkie dzieci Waxmanów, jak się zdaje, zostały ochrzczone w katedrze na Wawelu. Wiadomo, iż rodzonymi braćmi Teresy z Waxmanów byli Michał Waxman (zm. 1751), cześnik zatorsko-oświęcimski, Stefan i Antoni (zm. przed 16 listopada 1750), ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 630; S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Urządnicy województwa krakowskiego...*, s. 138.

²⁵ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 630. Jedna z ciotek Marianny Toryaniowej, której imienia nie udało się ustalić, była żoną burgrabiego krakowskiego Teodora Chwaliboga, który 16 listopada 1751 r. już nie żył, *Z dawnych metryk katedry na Wawelu w Krakowie, cz. 2: Metryki ślubów 1608–1699*, [w:] *Metryki kościoła maryackiego...*, s. 82. Andrzej Bibersztejn Starowiejski 1 maja 1698 r. poślubił Katarzynę z Korabnik Waxmanównę, burgrabiankę krakowską, prawdopodobnie także ciotkę Marianny Toryaniowej, Kasper Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. 9, Lipsk 1842, s. 252.

i Andrzeja (Jędrzeja)²⁶. Franciszek Skorupka-Padlewski II był żonaty z Kunegundą ze Skalskich, poprzez to małżeństwo skoligacił się z rodziną Rottermundów²⁷. Ślub Padlewskich miał miejsce najpóźniej przed 16 lipca 1750 r.; 21 kwietnia 1754 r. została ochrzczona ich córka Zofia Magdalena²⁸. Poza nią doczekali się jeszcze co najmniej czworga dzieci: Gertrudy Barbary (ur. 28 października 1755), Anastazji Agnieszki Teresy (ur. 12 kwietnia 1758), Franciszka Ksawerego Mikołaja Tomasza (ur. przed 8 grudnia 1760) i Apolonii Konstancji (ur. 11 lutego 1763)²⁹. Franciszek Skorupka-Padlewski II być może był tożsamy z pisarzem ziemskim lwowskim Franciszkiem Skorupką-Padlewskim, sprawującym swój urząd w latach 1774–1778³⁰. Występuje

---

²⁶ Por. edytowany dokument – aneks nr 2; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz...*, t. 13, s. 170; ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 629; Castr. Osv. Decr. Off. 146, s. 995–998, 1276–1278.

²⁷ AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum et copulatorum 1754–1771, s. 74, 75. Żoną Aleksandra Rottermunda była Jadwiga ze Skalskich, siostra lub kuzynka żony Franciszka Skorupki-Padlewskiego.

²⁸ Ibidem, s. 10. Sakramentu udzielał ks. Antoni Smolikowski, opiekun (curatus) parafii wadowickiej, rodzicami chrzestnymi byli Antoni Odrowąż Wilkoński, miecznikowie księstw oświęcimskiego i zatorskiego, oraz Justyna Sławińska, dziedziczka części Świnnej Poręby, asystowali Jacek Rogala-Skalski, krewny matki dziewczynki, dziedzic części Śleszowic oraz Franciszka Sławińska, panna, ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 627, 629.

²⁹ AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum et copulatorum 1754–1771, s. 117 – 13 kwietnia 1758 r. ks. Antoni Smolikowski, opiekun (curatus) parafii wadowickiej, ochrzcił Anastazję Agnieszkę Teresę (ur. 12 kwietnia), córkę Franciszka Skorupki-Padlewskiego i Kunegundy ze Skalskich, rodzicami chrzestnymi zostali: Franciszek Prus Jezierski, administrator starostwa barwałdzkiego i Agnieszka z Goworków Skorupka-Padlewska, stryjenka dziewczynki, asystowali: Aleksander Rottermund i Teresa Jezierska, żona Franciszka; s. 171 – 8 grudnia 1760 r. ten sam ksiądz ochrzcił Franciszka Ksawerego Mikołaja Tomasza, chrzestnymi zostali: stryj chłopca Tomasz Skorupka-Padlewski oraz ciotka Marianna z Padlewskich Toryaniowa, asystowali: Jan Ziobrowski i Agnieszka Skorupka-Padlewska, stryjenka; s. 213 – 13 lutego 1763 r. ks. Wawrzyniec Szalawski, prebendarz ołtarza różańcowego w farze wadowickiej, ochrzcił Apolonie Konstancję (ur. 11 lutego), chrzestnymi dziewczynki zostali: stryj Tomasz Skorupka-Padlewski oraz Salomea Trzeszczkowska, panna.

³⁰ Kazimierz Przyboś, *Urzednicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy, Wrocław 1987, s. 128. Franciszek Skorupka-Padlewski piastował swój urząd od 26 marca 1774 do 10 stycznia 1778 r.; Centralny Deržavnyj Istoryčnyj Archiv Ukrainy Kyjiv, fond 11, op. 1, nr 34 (Księgi grodzkie żytomierskie, sygn. 34), wzmianka na k. 1242–1243, 1309v.–1311v., k. 1607v.–1607a. Pojawiający się w przywołanych źródłach żonaty z Marianną z Dzików Franciszek Stanisław Sko-

jako jeden z dziedziców Gorzenia Górnego, zmarł w 1778 r.³¹ 16 stycznia 1756 r. w Wadowicach Franciszek i Kunegunda Skorupkowie-Padlewscy wzięli udział w ceremonii chrztu konwertyty z judaizmu Franciszka Poremskiego³². Tomasz Skorupka-Padlewski – w 1756 r. towarzysz znaku pancernego wojewody brzesko-litewskiego Karola Józefa Sapiehy, osiem lat później, w 1764 r., jako poseł województwa krakowskiego (z księstw oświęcimskiego i zatorskiego) podpisał elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego³³. Od 1757 r. dzierżawił sołectwo we wsi Jaroszowice, gdzie dał się poznać jako zły gospodarz, uprzykrzający na różne sposoby życie swoim poddanym, choćby poprzez przywłaszczanie sobie gruntów należących do gromady³⁴.

---

rupka-Padlewski, miecznik sochaczewski, oraz szwagier Adama Toryaniego byli różnymi osobami, choć niewątpliwie ze sobą spokrewnionymi.

³¹ <https://naszalgota.wordpress.com/dzieje-wsi/herbarz-lgocki/trzeszczkowscy/> (odczyt: 24.11.2016).

³² AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum et copulatorum 1754–1771, s. 58. Rodzicami chrzestnymi osiemnastoletniego Poremskiego byli: Aleksander Rottermund i Kunegunda ze Skalskich Skorupka-Padlewska, asystowali: Franciszek Skorupka-Padlewski, mąż Kunegundy i Salomea ze Skorupków-Padlewskich Ziobrowska, chrzczył ks. Antoni Smolikowski, administrator wadowicki, dr filozofii.

³³ Oswald Pietruski, *Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektów Jana Kazimierza r. 1648, Jana III r. 1674, Augusta II r. 1697 i Stanisława Augusta r. 1764 Najjaśniejszych Królów Polskich, Wielkich Księżąt Litewskich*, Lwów 1845, s. 262; Zofia Zielińska, *Sapieha Karol Józef (zm. 1768)*, [w:] PSB, t. 35, Warszawa 1994, s. 30–31.

³⁴ Świadczyć może o tym skarga, złożona 13 września 1764 r. w grodzie oświęcimskim przez wójta jaroszowickiego Jana Szmąę oraz przysiężnych Jana Nutę i Wojciecha Brankę. Zarzucali oni Tomaszowi Skorupce-Padlewskiemu, iż jak tylko „[...] nabył prawa do pomienionego sołtystwa we wsi Jaroszowicach będącego [...] tak każdoletnie i nieustannie zboża i jarzyny poddanych jaroszowskich protestujących się końmi swemi, bydłem i gawiedzią wypasać rozkazuje. Grunt gromadzki jaroszowski, na którym wysiało się owsa korzec, zaorać i zasiać rozkazał, gruszek siedm na własnym gruncie gromadzkim używa, trawę wypasać rozkazuje, miedze zaorywać rozkazuje, jakoż są już zaorane, do gruntów gromadzkich wdziera się i w około pomienionego sołtystwa swego na grunta gromadzkie płoty [...] grodzić każe. Na gruncie, który gromada jaroszowska od Jaśnie Wielmożnej JM Pani Waleryi z Szembeków Branickiej, kasztelanowej braclawskiej, arenduje, owsa po trzech korcach spaść kazał. Pracowitemu Janowi Nucie poddanemu i przysiężnemu jaroszowskiemu, owsa snopów piętnaście z pola zabrał i nie kontentując się jeszcze takowemi jako wyżej szkodami i krzywdami poczynionemi, poddanemu swemu Janowi Zbywaczowi w grunta gromadzkie jaroszowskie wdzierać się i szkody czynić pozwala, i chociaż manifestanci swoim i całej gromady jaroszowskiej imieniem częstokroć tegoż Urodzonego Tomasza Padlewskiego, aby tychże szkód i krzywd więcej nie czynił, upraszali, tenże [...] żadnego na to nie mając względu, wyżej wyrażonych krzywd i szkód czynić gromadzie

Przedstawiano go też jako utracjusza i hulakę³⁵. Z pierwszego małżeństwa z pasierbicą siostry, Agnieszką z Goworków (ur. w 1732) 1° v. Błońską, pozostawił synów Jana Franciszka Ignacego (ur. 28 stycznia 1759), Antoniego Wita Tadeusza (ur. 13 czerwca 1761) oraz Szymona Tadeusza Wincentego (ur. przed 1 listopada 1764)³⁶. Po śmierci Agnieszki Goworkówny Tomasz Skorupka-Padlewski poślubił w 1773 r. w Witanowicach Salomeę ze Szczepańskich, wdowę po Piotrze Humnickim³⁷.

Marianna Toryaniowa z Padlewskich miała też cztery siostry³⁸. Jedną z nich, Zofia, była drugą żoną Krzysztofa Goworka h. Rawicz, 8 lutego 1751 r. występuje już jako wdowa³⁹. Owocem tego związku była córka Marianna, później zamężna za Tomaszem Gumińskim⁴⁰. Z pierwszej żony

dotychczas nie przestaje i owszem upominającym się odgrażuje [!] i strzelać obiecuje...”, ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 97, s. 667–668.

³⁵ Mirosław Wójcik, *Tytus i Elżbieta: biograficzne losy rodziców Emila Zegadłowicza odtworzone na podstawie materiałów archiwalnych Muzeum w Gorzeniu Górnym*, „Wadoviana: Przegląd Historyczno-Kulturalny” 2000, nr 4, s. 30.

³⁶ Agnieszka Anastazja Julia Goworkówna, 1° v. Błońska, 2° v. Skorupka-Padlewska została ochrzczona 26 maja 1732 r. przez ks. Jana Przyłęckiego, proboszcza wadowickiego, a rodzicami chrzestnymi byli: kasztelanowa oświęcimska Barbara z Nielepców Szembekowa oraz ks. Jan Bylina, kanonik pilicki, pleban w Choczni, AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum 1657–1739, nlb.; Jan Chryzostom Franciszek Salezy Ignacy został ochrzczony 31 stycznia 1759 r., sakramentu udzielał ks. Antoni Smolikowski, rodzicami chrzestnymi zostali: ks. Józef Bylina, kanonik chełmski, administrator parafii w Choczni i Katarzyna Zakrzowska, asystowali: Ignacy Zakrzowski, miecznik nowogrodzki, oraz Izabela Goworkowa; Antoni Wit Tadeusz został ochrzczony 16 czerwca 1761 r., chrzcił ks. Antoni Smolikowski, zaś rodzicami chrzestnymi zostali stryj chłopca Franciszek Skorupka-Padlewski oraz Izabella Goworkowa, krewna matki chłopca; Szymon Tadeusz Wincenty został ochrzczony 1 listopada 1764 r., chrzcił ks. Wawrzyniec Szalawski, prebendarz ołtarza różańcowego w farze wadowickiej, rodzicami chrzestnymi zostali Józef z Brzezia Russocki, łowczy winnicki, oraz Krystyna z Ossowskich Starowieyska, żona Damiana Starowieyskiego, AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum et copulatorum 1754–1771, s. 133, 181, 224, 254.

³⁷ <https://naszalgota.wordpress.com/dzieje-wsi/herbarz-lgocki/trzeszczkowscy/> (odczyt: 24.11.2016); <https://naszalgota.wordpress.com/dzieje-wsi/herbarz-lgocki/humniccy/> (odczyt: 24.11.2016).

³⁸ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 629.

³⁹ S. Uruski, *Rodzina. Herbarz...*, t. 4, Warszawa 1907, s. 323; ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Decr. Off. 146, s. 1117–1120. Zofia ze Skorupków-Padlewskich Goworkowa wytoczyła wówczas proces sukcesorom swojego męża; ślub z Krzysztofem Goworkiem mógł mieć miejsce najwcześniej 6 sierpnia 1747 r., zob. przyp. 44.

⁴⁰ S. Uruski, *Rodzina. Herbarz...*, t. 5, Warszawa 1908, s. 59.

Krzysztofa Goworka, Barbary z Konarzewskich, przyszła m.in. na świat córka Agnieszka, której pierwszym mężem był Bartłomiej Bibersztejn-Błoński, ok. 1753 r. wyszła za mąż za brata swojej macochy Tomasza Skorupkę-Padlewskiego⁴¹. Druga z sióstr, Małgorzata, od co najmniej 1747 r. była zamężna za Tomaszem Piaseckim, mieli m.in. córkę Justynę⁴². Trzecia, Wiktoria, została żoną przedstawiciela szlacheckiej rodziny Bleszyńskich⁴³. Czwarta, Salomea, została żoną Jana Ziobrowskiego, dziedzica części wsi Zawada⁴⁴. Kuzynami, a nie braćmi Marianny Toryaniowej, jak zostali określani w ostatniej woli Adama Toryanego, byli Józef i Gabriel Skorupkowie-Padlewscy, odpowiednio miecznik liwski i skarbnik sochaczewski⁴⁵. Do dalszych powinowatych żony Adama Toryanego należała Salomea z Karskich, żona Piotra Bianchiego (Biankiego), podczaszego liwskiego (zm. przed 1756)⁴⁶.

Skorupkowie-Padlewscy od 1725 r. byli dziedzicami części wsi Gorzeń, obecnie Gorzeń Górny, położonej w pobliżu Wadowic⁴⁷. Zakupił ją teść

---

⁴¹ Barbara z Konarzewskich Goworkowa zmarła 6 sierpnia 1746 r. w wieku około 40 lat, AKMK, Parafia Wadowice, Liber defunctorum 1730–1753, nlb. Dwa dni wcześniej zmarła jej córka Rozalia w wieku lat około 9, ibidem; ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, Castr. Osv. Decr. Off. 146, s. 1117–1120.

⁴² Por. edytowany dokument – aneks nr 2; ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Decr. Off. Proth. 152, s. 320; Józef Putek, *O zbójnickich zamkach, heretyckich zborach i oświęcimskiej Jerozolimie*, Biblioteka Kresów Śląskich t. 1, Kraków 1938, s. 216 i 220. Małgorzata z Padlewskich i Tomasz Piaseccy zapewne mieli także córkę Urszulę oraz syna Jana – być może tożsamego z plebanem w Milatynie. Według Putka (s. 220) Tomasz Piasecki miał jakoby być pochodzenia żydowskiego i frankistowskiego, ale lektura testamentu Adama Toryanego podaje w wątpliwość supozycję Putka o frankistowskim rodowodzie Piaseckiego – jego ślub z Małgorzatą z Padlewskich miał miejsce wiele lat wcześniej, zanim w ogóle na dziejowym horyzoncie miała się pojawić sekta Jakuba Franka.

⁴³ Ślub Wiktorii musiał mieć miejsce przed 16 listopada 1750 r., ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 627, 629.

⁴⁴ AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum et copulatorum (1754–1771), s. 200, 239. Ślub musiał mieć miejsce po 16 listopada 1750 r., bowiem wówczas Salomea występowała jako panna, ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 627, 629.

⁴⁵ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 95, s. 629. Tylko Franciszek, Tomasz i Andrzej (Jędrzej) Skorupkowie-Padlewscy zostali tam wymienieni jako bracia.

⁴⁶ Adam Chmiel, *Domy krakowskie, ulica Floryańska, cz. III (Liczby or. parzyste 2–44)*, Biblioteka Krakowska nr 57–58, Kraków 1920, s. 156, 157, 160.

⁴⁷ M. Wójcik, *Tytus i Elżbieta...*, s. 30; J. Putek, *O zbójnickich zamkach...*, s. 215.

Adama Toryaniego, Franciszek Skorupka-Padlewski st. od swojego dalszego powinowatego Franciszka Bibersztejn-Starowieyskiego, w 1732 r. dokonał zapisu na części wspomnianej wsi na rzecz swojej żony – Teresy z Waxmanów⁴⁸.

Małżeństwa członków patrycjatu i szlachcianek nie były powszechne. O wiele częstsze były małżeństwa patrycjuszek z przedstawicielami szlachty. W przypadku patrycjuszek z dużych miast, do jakich należał Kraków, ich szlachectwo małżonkowie zaliczali się niejednokrotnie do szlachty sprawującej urzędy ziemskie⁴⁹.

Osobną grupę pośród rodzin mieszczańskich stanowiły te, które otrzymały nobilitację czy indygenat, albo wywodziły się ze szlachty zagranicznej, bądź uzyskały obcą nobilitację. Wśród mieszczan krakowskich był cały szereg takich rodzin. Polskie szlachectwo bądź indygenat otrzymali m.in.:

---

⁴⁸ J. Putek, *O zbójnickich zamkach...*, s. 215.

⁴⁹ Np. mężem córki ławnika krakowskiego Kaspra Segnitza (zm. 1651) Elżbiety był, jak nadmieniam w swoim testamencie jej matka Katarzyna z Konradtów (zm. 1665), Jan Konstanty Bartoszewski, cześnik czernihowski, ANK, Akta miasta Krakowa, rkps 39, s. 295, rkps 219, s. 159; Eugeniusz Janas, Witold Kłaczewski, *Urzednicy województw kijowskiego i czernihowskiego XV–XVIII w.*, Kórnik 2002, s. 249. Wymieniony został tam pod urzędem cześnika czernihowskiego Jan Stefan Bartoszewski, herbu Bończa, piastujący ten urząd do 1673 r.; także dwie córki rajcy krakowskiego Walentego Schmidta zostały żonami przedstawicieli stanu szlacheckiego. Pierwsza, Cecylia, wyszła za wicenistygatora Wielkiego Księstwa Litewskiego Dionizego Romanowicza, zaś druga, Zofia, najpierw została żoną Franciszka Płaskowskiego, podczaszego trembowelskiego, albo któregoś z jego synów, zaś po śmierci pierwszego męża poślubiła (w 1689) Jana Kretkowskiego, chorążego gostynińskiego, K. Niesiecki, *Herbarz...*, t. 8, Lipsk 1841, s. 136; *Dług śmiertelności wypłacić potrzeba. Wybór testamentów mieszczan krakowskich z XVII–XVIII wieku*, wyd. Ewa Danowska, Kraków 2011, s. 74–75 (testament Walentego Schmidta); Janina Bieniarzówna, *Schmidt (Smidt, Szmid, Schmit) Walenty (zm. 1692)*, [w:] PSB, t. 35, Warszawa 1994, s. 551–552; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz...*, t. 14, Warszawa 1917, s. 70; K. Przyboś, *Urzednicy województwa ruskiego...*, s. 90. Podana tam data śmierci Franciszka Płaskowskiego może być błędna; zdaniem Tomasza Sławińskiego Zofia Płaskowska była córką Franciszka Płaskowskiego, lecz treść testamentu Walentego Schmidta temu przeczy, Tomasz Sławiński, *Kretkowscy w Bieżuniu (1607–1714)*, „Bieżuńskie Zeszyty Historyczne” 1996, t. 9, s. 35. Z kolei wnuczki Walentego Schmidta, córki Teresy Schmidtówny i Łukasza Winklera, Rozalia i Magdalena, zostały żonami odpowiednio Franciszka Pułaskiego, podczaszego podlaskiego i Stefana Tołwińskiego, BJ, rkps 5470, k. 191. Franciszek Pułaski, podczaszy podlaski, jest wymieniany przez Niesieckiego, który także podaje, iż jego żoną była Rozalia Winklerówna, K. Niesiecki, *Herbarz...*, t. 8, s. 578.

jedna z gałęzi rodu Cyrusów (Cyrusowie-Sobolewscy), Szembekowie, Montelupowie-Wilczogórcy, Wojeńscy, Pinocciowie, Pipanowie, Segnit-zowie (Segnicowie), Wodziccy czy Wizembergowie⁵⁰. Rodziną szlachecką o mieszczańskim rodowodzie była też rodzina teściowej Adama Toryanego. Jej protoplasta – Jan Waxman, rajca krakowski, pochodził ze Szwajcarii, zaś nobilitację uzyskał podczas sejmu 15 kwietnia 1589 r. za obronę Krakowa przed arcyksięciem Maksymilianem Habsburgiem⁵¹. Do krakowskich rodzin patrycjuszowskich posiadających zagraniczny indygenat należeli m.in. Alantsowie, Meglioruciowie, Pinocciowie, Fryzniekierowie⁵². Cesarskie tytuły szlacheckie posiadali Żywieccy, Wojeńscy, Joanelloowie czy Dzia-
nottowie, gałąź tej ostatniej uzyskała polskie szlachectwo, podobnie wymienieni wcześniej Wojeńscy⁵³. Przykładem rodziny posiadającej zagraniczny tytuł szlachecki byli, wywodzący się ze Śląska, pieczętujący się herbem Korz-
bok, Zajdlicowie (Zaydlic). Rodzina ta osiadła w Krakowie i we Lwowie, ale także w Wielkopolsce⁵⁴.

---

⁵⁰ *Album armorum nobilium Regni Poloniae XV–XVIII saec. Herby nobilitacji i indygenatów XV–XVIII w.*, wstęp i oprac. Barbara Trelińska, Lublin 2001, nr 712 i 713, s. 287–288, nr 320, s. 154–155, nr 324 i 325, s. 156, nr 723, s. 290–291, nr 985, s. 364, nr 988–989, s. 365–366; nr 1024, s. 374, nr 1279–1280, s. 437; Zdzisław Noga, *Krakowska rada miejska w XVI w. Studium o elicie władzy*, Kraków 2003, s. 138, przyp. 150; Maciej Ziemierski, *Skład osobowy Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim w XVII–XVIII wieku*, Kraków 2013, s. 207–210.

⁵¹ *Album armorum nobilium...*, nr 499, s. 221–222. Prawo miejskie krakowskie Jan Waxman posiadał od 1566 r., Janina Bieniarzówna, *Mieszczaństwo krakowskie XVII w. Z badań nad strukturą społeczną miasta*, Kraków 1969, s. 39.

⁵² Krystyna Pieradzka, *Alantsee Jan (um. przed 1553)*, [w:] PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 42; ANK, Akta miasta Krakowa, sygn. AMK 781, s. 331–332; J. Bieniarzówna, *Mieszczaństwo krakowskie XVII w. ....*, spis rajców – aneks, s. 164, 165, 159.

⁵³ ANK, Akta miasta Krakowa, rkps 38, s. 1287; *Album armorum nobilium...*, nr 723, s. 290–291; ANK, Akta miasta Krakowa, rkps 40, s. 1181–1183; Józef Garbacik, *Dzia-
notti (Gianotti) Jan*, [w:] PSB, t. 6, Kraków 1946, s. 101–102, Adam Boniecki, *Her-
barz Polski*, t. 5, Warszawa 1902, s. 162–163; *Album armorum nobilium...*, nr 951, s. 355; Jan Sygański, *Indygenat Dzia-
nottów*, „Miesięcznik Heraldyczny” 1909, R. 2, nr 11, s. 151–153.

⁵⁴ Bartosz Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. Kazimierz J. Turowski, Kraków 1858, s. 723. Rodzinnym miastem krakowskiej gałęzi Zajdliców był Lwów, *Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1573–1611. Libri iuris civilis Cracoviensis 1573–1611*, wyd. Aniela Kiełbicka i Zbigniew Wojas, Kraków 1994, s. 46; AP Poznań, Księgi grodzkie poznańskie, sygn. Gr. Poznań 704, k.412v. i nn.; 705, k. 256v.–257, k. 594

W Krakowie osiedliły się także rodziny wywodzące się z polskiej szlachty jak Ochoccy oraz Szeligowscy⁵⁵. Pierwsza z wymienionych rodzin powróciła do stanu szlacheckiego, stało się tak na sejmie 1676 r.⁵⁶ Zdarzali się także przedstawiciele rodzin szlacheckich, którzy osiedliwszy się w mieście, utrzymywali się z zajęć typowo miejskich, jak np. osiadły w Lublinie Józef Sistrzeński, trudniący się rzemiosłem mieczniczym⁵⁷. Z kolei w przypadku Szeligowskich, jej przedstawiciele osiadli w Krakowie, jak Franciszek Szeligowski i jego syn Wojciech, unikali zajęć miejskich⁵⁸.

Toryaniowie z Mendrisio (Della Torre, Torriani) stanowili jedną z gałęzi lombardzko-szwajcarskiej rodziny szlacheckiej o bardzo dawnym, średnio-wiecznym rodowodzie, sięgającym schyłku IX w. Geneza nazwiska della Torre (od XVI w. – Torriani), odnosi się do wieży położonej powyżej miasta Mendrisio, na której pozostałościach pod koniec XIII w. dzięki fundacji rodziny został zbudowany kościół S. Sisinio alla Torre. Prawo do patronatu rodzina Torriani utrzymywała tam do końca XX w.⁵⁹ W XV w. niektóre gałęzie

i nn., k. 672 i nn.; 706, k. 257 i nn.; 708, k. 332v. i nn., k. 391 i nn., k. 728 i nn.; 709, k. 795 i nn.; 710, k. 2040 i nn.

⁵⁵ Protoplasta krakowskiej linii Szeligowskich, Jan Szeligowski, zgodnie ze świadectwem jego syna Franciszka Szeligowskiego, pisarza Sądu Wyższego Prawa na Zamku Krakowskim, wywodził się ze wsi Szeligi, położonej pod Nurem na Mazowszu, w Krakowie poślubił przedstawicielkę patrycjatu, Zuzannę z Hippolitów, zmarł 12 kwietnia 1638 r. – w drugi poniedziałek po Wielkanocy, M. Ziemiński, *Skład osobowy...*, s. 158 (w rozwiązaniu daty śmierci Jana Szeligowskiego tamże wkraśl się błąd).

⁵⁶ *Album armorum nobilium...*, nr 1251–1252, s. 431.

⁵⁷ BN PAU i PAN w Krakowie, rkps 3259, k. 69–76v (testament Józefa Sistrzeńskiego). Sistrzeński, zmarły między 17 czerwca 1652 a 31 lipca 1653 r., miecznik lubelski, pisze o sobie w następujący sposób: „Józef z Sistrzenicy Sistrzeński województwa i powiatu mazowieckiego slachcicem [!] będąc urodzony, a teraz mieszczanin [!], obywatel i miecznik lubelski...”, *ibidem*, k. 69v.

⁵⁸ Obaj przedstawiciele krakowskiej linii Szeligowskich: Franciszek oraz jego syn Wojciech Franciszek Szeligowscy unikali zajęć miejskich. Pierwszy z nich sprawował urząd pisarza Sądu Wyższego Prawa na Zamku Krakowskim od 1665 r. do śmierci w 1698 r., zaś drugi, poza urzędem pisarza Sądu Wyższego Prawa, piastowanym od 1717 do śmierci w 1739 r., dzierżył także krótko pisarstwo wielkorządów krakowskich i subkameralne wielickie, syndykostwo krakowskie (1728–1729), zaś w latach 1729–1736 równocześnie z pisarstwem Sądu Wyższego Prawa sprawował urząd pisarza miejskiego krakowskiego, M. Ziemiński, *Skład osobowy...*, s. 158, 159, 309, 311.

⁵⁹ <http://www.fondazione dellatorre.com/te d/t-Torriani.htm> (odczyt: 18.11.2017), tam też m.in. drzewo genealogiczne rodu; Gianna Ostinelli-Lumia, *Torriani [della Torre,*

rodu weszły w posiadanie dóbr nad jeziorem Como i w dolinie Valtelliny⁶⁰. Wśród przedstawicieli rodziny można znaleźć zarówno dostojników świeckich, jak i duchownych. Byli wśród nich namiestnicy księcia, a później po ostatecznym wejściu Ticino w skład Konfederacji Szwajcarskiej (w 1513) przez pewien okres zmonopolizowali urząd namiestnika landwójta, sprawując ponadto w okręgu Mendrisio urzędy regenta kancelarii i pisarza⁶¹. W wypadku urzędów duchownych przedstawiciele rodziny Torriani osiągnęli godności kanoników kapituły katedry w Como, czy też w latach 1528–1757 archiprezbiterów w Balerna koło Mendrisio⁶². Dwukrotnie reprezentanci rodziny doszli do godności biskupa Como (na przełomie XII/XIII i w XVII)⁶³. Rodzina Della Torre (Torriani) pieczętowała się herbem o tej samej nazwie⁶⁴. Jednak

---

da Mendrisio], [w:] *Historisches Lexikon der Schweiz*, <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D20182.php> (odczyt: 18.11.2017).

⁶⁰ Gianna Ostinelli-Lumia, *Torriani...*

⁶¹ Jeden z krewnych Adama Toryanego, Nicolò Aurelio Torriani, był określany jako komes i baron, Edoardo Torriani, *Per la genealogia dei Torriani di Mendrisio*, „Bolletino storico della Svizzera italiana” 1915, A. 35, nr 4, s. 111; G. Ostinelli-Lumia, *Torriani...*; C. Trezzini, *Torriani...*, s. 25–27.

⁶² C. Trezzini, *Torriani...* Ostatnim archiprezbiterem w Balerna z rodziny Torriani był jeden ze stryjów Adama Toryanego – Giangiacomo Torriani.

⁶³ Biskupem diecezji Como w latach 1197–1226 był Guglielmo della Torre, G. Ostinelli-Lumia, *Torriani...*; z kolei biskupem diecezji Como w latach 1666–1679 był przedstawiciel lombardzkiej gałęzi rodziny Torriani – Ambrogio, wcześniej prepozyt w Mendrisio, Edoardo Torriani, *Catalogo dei documenti per l'istoria della prefettura di Mendrisio e pieve di Balerna dall'anno 1500 circa all'anno 1800*, „Bolletino storico della Svizzera italiana” 1915, A. 35, nr 4, s. 124; <http://www.valsassinacultura.it/scheda.php?idcontent=438&id=8> (odczyt: 10.10.2016).

⁶⁴ Wygląd herbu Della Torre był następujący: w głównej części tarczy herbowej w srebrnym bądź błękitnym polu znajdowała się czerwona wieża oraz dwa krzyżujące się za nią złote berła z zakończeniami w kształcie lilii. Mogło się pojawiać udostojnienie w formie capo dell'Impero – zajmujące skrajny górny pas tarczy herbowej – w złotym polu znajdował się czarny orzeł dwugłowy, powyżej którego była umieszczona korona, Giacomo Bascapè, Marcello del Piazzo, *Insigne e simboli. Araldica pubblica e privata medievale e moderna*, Roma 1999, s. 314, 1050–1054; por. także C. Trezzini, *Torriani...*, s. 25; http://servizi.ct2.it/ssl/wiki/index.php?title=Stemmario_Camozzi_2301-2400 (odczyt: 15.11.2017); http://servizi.ct2.it/ssl/wiki/index.php?title=Della_Torre (odczyt: 15.11.2017). Obecność capo dell'Impero świadczy o przynależności rodziny Torriani do procesarskiego stronnictwa gibelinów w XIII–XV w. Przedstawiciele polskiej gałęzi Toryanich z całą pewnością posługiwali się pieczęcią herbową, jednak nie udało się natrafić na jej odcisk.

nie uzyskali polskiego indygenatu⁶⁵. Tak więc z formalnoprawnego punktu widzenia Adam Toryani nie był polskim szlachcicem, mimo iż pochodził z rodziny legitymującej się pochodzeniem szlacheckim od co najmniej dziewięciu stuleci, lecz jedynie je uzurpował⁶⁶.

Sam Toryani uważał się za szlachcica, podobnie zresztą traktowany był przez swoje najbliższe otoczenie, w szczególności przez osoby spośród krewnych i powinowatych żony. Wśród obcych zdarzyli się jednak tacy, którzy temu zaprzeczali. Prawdopodobnie przynajmniej raz doszło do sytuacji, w której Adam Toryani miał zostać publicznie znieważony i oskarżony o nieszlacheckie pochodzenie. Do zdarzenia tego miało dojść 1 sierpnia 1743 r. w czasie wyjazdowego posiedzenia sądu we dworze cześnika krakowskiego Jana Dębińskiego⁶⁷. Według Toryaniego agresorem miał być Marcin Napierkowski (Napiórkowski). Ten miał zacząć Toryaniego na drodze publicznej, popychać w plecy, doprowadzając do upadku oraz zelżyć „słowami nieuczciwymi”, w tym odnoszącymi się do nieszlacheckiego pochodzenia Toryaniego. Wszystko to miało się dziać w obecności publiczności licznie przybyłej na wyjazdowe posiedzenie sądu. Dodatkowo Toryani oskarżał Napierkowskiego o zranienie szablą w prawą rękę⁶⁸. Ten ostatni jednak w swojej reprotestacji wszystkiemu zaprzeczał, utrzymując, iż to Toryani był agresorem, co więcej twierdził też, iż ze swej strony nie dał żadnego powodu do awantury⁶⁹. Nie wiadomo więc, jak było naprawdę, być może rzucenie oskarżenia o nieszlacheckie pochodzenie przez Napierkowskiego było odpowiedzią na zaczepki ze strony Toryaniego, a potem nastąpiła eskalacja przemocy. Sprawa ta nie pociągnęła za sobą dalszych konsekwencji w związku z uzurpacją szlachectwa przez Toryaniego. Prawdopodobnie nie było formalnego oskarżenia z tego tytułu ze strony Napierkowskiego ani nikogo innego. Choć być może Marcin Napierkowski, podobnie jak ongiś

---

⁶⁵ Nie udało się natrafić na informację o indygenacie rodziny Toryanich.

⁶⁶ Przykładem osoby uzurpującej szlachectwo był metrykant koronny Jan Szałapski (zm. przed 15 kwietnia 1622), por. Wojciech Krawczuk, *Metrykanci koronni. Rozwój registratury centralnej od XVI do XVIII wieku*, Kraków 2002, s. 149.

⁶⁷ ANK, Księgi grodzkie krakowskie, sygn. Castr. Crac. Rel. 169, s. 806. Być może chodzi o położony na przedmieściach Krakowa, należący do Dębińskich dworek na Ryteracie, protestację Toryani wniósł 14 sierpnia 1743 r.

⁶⁸ Ibidem, s. 807.

⁶⁹ Ibidem, s. 877–878. Napierkowski reprotestował się 20 sierpnia 1743 r.

Walerian Nekanda-Trepka nie wierzył w prawdziwość szlachectwa osób obcego, w szczególności włoskiego pochodzenia⁷⁰.

Istnieje poszlaka każąca przypuszczać, iż Adam Toryani obdarzony, jak się zdaje, gwałtownym, wybuchowym charakterem, mógł sprowokować opisaną wyżej scysję. Mianowicie w początkach 1743 r. miało dojść do kłótni, podczas której Adam Toryani skierował agresję przeciwko swoim szwagrom, co zaowocowało z ich strony protestacją, złożoną 17 stycznia 1743 r. w księgach grodzkich oświęcimskich⁷¹. W treści protestacji można przeczytać m.in.:

[...] Tenże JM Pan Toryani dnia dwunastego stycznia w roku niniejszym tysięcznym siedemsetnym czterdziestym trzecim [...] gdy JM Pan Padlewski przyszedł do niego i z bratem swoim najmłodszym [zapewne Andrzejem – M.Z.], ten przyjąwszy w dom swój JMM Panów Padlewskich, a będąc podpitym, zaczął zwadę i szwary z bratem swoim rodzonym któregośkolwiek imienia Toryaniem, JM Pan Franciszek Padlewski widząc chałas [!] w domu przez gospodarza wszczęty, zostawiwszy tam brata swego młodszego odszedł, JM Pan Toryani obaczywszy, że odszedł, tylko młodszy brat został, tak zaraz i owego począł słowy niedyskretnymi i nieuczciwymi traktować, apotym i do kańczuga⁷² się na niego porwał, i gdy impetom jego JM Pan Padlewski młodszy umykając się poszedł za JM Panem Franciszkiem, bratem swoim [...], JM Pan zaś Toryani nie mogąc w izbie utrzymać impetów swoich, wyszedł za nim na podwórze i tam nie tak młodszego, jako JM Pana Franciszka starszego brata [...] lżył i dysfamował i różne obiekcje zadawał, jako to zajazdy domów cudzych i zabójstwo i inne nieuczciwe słowa, tak honorowi Pana protestanta szkodzące, jako i siostrom jego, które tu dla obserwancyi aktów wyrazić się nie mogą, i w tych chałasach [!] gdy JM Pani Toryania sama powróciła z Krakowa, z którą człowiek JM Pana Padlewskiego jeździł i gdy rzeczy z wozku do izby przeniósł, sam JM Pan Toryani wybiegłszy zza stołu, owego człowieka wzięwszy za łeb pobił, potłukł, wołając: „a i tyś tu z Gorzenia”, sama zaś JM wyszedłszy na podwórze, wszelkie zelżywości i dyshonory przez męża swego zadawane odnowiła i zadawała. O co pomieniony JM Pan protestant przed tymże urzędem i jego aktami [...] protestuje się [...]⁷³.

Fakt, iż Toryani był już, jak wynika z powyższego cytatu, mocno pijany, nie mógł pozostać bez wpływu na przebieg całego zajścia. Uderza jednak

---

⁷⁰ Walerian Nekanda-Trepka, *Liber generationis plebeanorum* („*Liber chamo-rum*”), cz. 1, wstępy wydawców i tekst, wyd. Włodzimierz Dworzaczek, Julian Bartyś, Zbigniew Kuchowicz, red. Włodzimierz Dworzaczek, Wrocław 1963, s. XXVII–XXVIII. Nekanda-Trepka uznawał tylko nobilitacje sejmowe i to nadane za zasługi wojenne, generalnie nie uznawał nobilitacji mieszczan i chłopów, zaś do szlacheckiego pochodzenia cudzoziemców, szczególnie Włochów, miał stosunek skrajnie podejrzliwy.

⁷¹ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 94, s. 759–760.

⁷² Kańczug – rodzaj skórzanego plecionego bicia z rękojeścią.

⁷³ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 94, s. 759–760.

zachowanie jego żony, która, zdaniem jej składającego skargę brata, stanęła całkowicie po stronie męża. Opisany incydent miał miejsce ponad pół roku przed awanturą z Napierkowskim, można przypuszczać, iż w międzyczasie Toryani zdążył pogodzić się ze szwagrem na drodze pozasądowej. Ten ostatni reprezentował zresztą Toryaniego w sądzie grodzkim krakowskim we wspomnianej wcześniej sprawie przeciwko Napierkowskiemu.

Jak już wyżej zostało nadmienione Adam Toryani od lat 30. XVIII w. dzierżawił sołectwo we wsi Zakrzów, należącej do starostwa lanckorońskiego. Ówczesnym starostą lanckorońskim był Jan Kazimierz Wielopolski z Sucheji⁷⁴. Dzierżawa, rozpoczęta zapewne około 1736 r., nie przebiegała bez zakłóceń, przeciwnie, była naznaczona przewlekającymi się sporami i procesami sądowymi. Samemu przejęciu wspomnianego wójtostwa z rąk poprzednich dzierżawców, małżonków Franciszka i Anny Chylińskich, towarzyszyły procesy sądowe spowodowane niezrealizowaniem przez Chylińskich warunków cesji⁷⁵. Dochodziły do tego jeszcze szkody poczynione przez Chylińskich na terenie wójtostwa, a także blokowanie egzekucji i zniewaga ze strony brata Franciszka Chylińskiego – Seweryna wobec subdelegata grodzkiego krakowskiego, Krzysztofa Rudnickiego, oraz Toryanich⁷⁶.

Nie były to jednak największe problemy prawne, którym przyszło małżeństwu Toryanich stawiać czoła. Doszła bowiem niebawem kolejna, znacznie poważniejsza, batalia sądowa z Wojciechem Wężykiem Rudzkim, wojskim radomskim⁷⁷. Spór ten dotyczył jeszcze spadku po zmarłym w 1751 r.

---

⁷⁴ Ibidem, sygn. Castr. Osv. Rel. 93, s. 1108; Krzysztof Chłapowski, *Starostowie niegrodowi w Koronie 1565–1795 (materiały źródłowe)*, Warszawa 2017, s. 75; E. Wierzbicka, *Wielopolscy. Dzieje awansu społecznego...*, s. 389–390.

⁷⁵ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 93, s. 1107–1108. Pozew do Trybunału Koronnego, wydany w Lublinie 22 października 1736 r., został oblatowany w grodzie oświęcimskim 10 stycznia 1737 r. Poprzedziła go m.in. protestacja Toryaniego w grodzie krakowskim 22 sierpnia 1736 r., ANK, Księgi grodzkie krakowskie, sygn. Castr. Crac. Rel. 160, s. 2778.

⁷⁶ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 93, s. 1108. Chyliński miał się zwrócić do Toryaniego i Rudnickiego następującymi słowami: „jakoś sam chultaj [*sic!*], tak tyś [*sic!*] chultaja [*sic!*] na subdelegata sprowadził”.

⁷⁷ Krzysztof Chłapowski, Alicja Falniowska-Gradowska, *Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku*, Kórnik 1993, s. 83. W. Wężyk-Rudzki urząd wojskiego piastował od 1744 do 1757 r., następnie awansował na podstolego radomskiego.

bracie Adama Toryanego – Franciszku II, ławniku krakowskim, w związku z zapisanymi sumami na dobrach Leńcze i Segniczów (Sygnezów), należącymi do W. Wężyka Rudzkiego⁷⁸. Ten ostatni oskarżał spadkobierców Franciszka Toryanego o usiłowanie nieprawego dokonania egzekucji we wsi Leńcze⁷⁹. Adam i Marianna Toryaniowie nie tylko zaliczali się do grona spadkobierców i wierzycieli Franciszka, ponadto sami mieli zapisaną sumę pieniędzy na wsi Sosnowice, także będącej własnością Wężyka Rudzkiego⁸⁰. Zaowocowało to przewlekłymi procesami, na które Toryaniowie musieli wydać spore sumy pieniędzy, co też w dużej mierze było przyczyną znacznego wyniszczenia ich majątku, co uwidoczniło się w braku większej ilości gotówki, klejnotów, naczyń miedzianych i cynowych, a także cenniejszych części garderoby w inwentarzu pośmiertnym Adama Toryanego. Wszystkie wyżej wspomniane przedmioty zostały sprzedane bądź zastawione. Toryani był zmuszony zastawiać także rzeczy niebędące jego własnością, jak np. wspomniane w testamencie srebrne łyżki, należące do jego szwagierki, Zofii z Padlewskich Goworkowej, które oddał do krakowskiego Banku Pobożnego przy Arcybractwie Miłosierdzia. Procesy z wojskim radomskim ciągnęły się jeszcze kilka lat po śmierci Adama Toryanego⁸¹.

Adam Toryani jakiś czas przed śmiercią poważnie zachorował, co skłoniło go do sporządzenia ostatniej woli, wspomina zresztą o tym w początkowych jej zdaniach. Choroba musiała gnębić go od pewnego cza-

---

⁷⁸ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 96, s. 190–194 (relacja pozwu W. Wężyka Rudzkiego do Trybunału Koronnego z 19 maja 1753 r., oblatowanego 24 maja 1753 r.). Wśród pozwanych byli: Teresa z Wilhelmów Toryaniowa, wdowa po Franciszku, ławniku krakowskim, Adam i Marianna z Padlewskich Toryaniowie, Krzysztof Rudnicki, subdelegat grodzki krakowski, Wojciech Awedyk, subdelegat grodzki biecki, Jacek Barski, oficjalista łowczego koronnego Stanisława Czartoryskiego oraz Andrzej i Katarzyna Trzeszczkowsy, spadkobiercy, a także wierzyciele zmarłego Franciszka Toryanego. A sumy zapisane na Leńczach i Segniczowie były niemałe – wynosiły odpowiednio 8 000 i 22 582 zł, ANK, Akta miasta Krakowa, sygn. AMK 823, s. 187 i s. 223–225; Leńcze – wieś, obecnie w powiecie wadowickim w gminie Kalwaria Zebrzydowska; Sygnezów – wieś, obecnie w powiecie wielickim, w gminie Wieliczka.

⁷⁹ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 96, s. 192.

⁸⁰ Ibidem, s. 609–611, oblata (12 lipca 1754) relacji pozwu z 3 lipca 1754 r. do Trybunału Koronnego, z powództwa Adama i Marianny Toryanich przeciwko Wojciechowi Wężykowi Rudzkiemu.

⁸¹ Ibidem, sygn. Castr. Osv. Rel. 97, s. 770–773. Relacja pozwu do Trybunału Koronnego z 24 stycznia 1765 r. z powództwa W. Wężyka Rudzkiego przeciwko wierzycielom śp. Adama Toryanego, oblatowanego 30 stycznia 1765 r.

su, objawiając się okresowymi zaostrzeniami (paroksyzmami). Zmarł, prawdopodobnie w Zakrzowie, pomiędzy 23 kwietnia 1756 r., kiedy spisał testament, a 10 czerwca 1757 r., gdy wdowa, Marianna z Padlewskich Toryaniowa, spisała pośmiertny inwentarz rzeczy pozostałych po mężu⁸². Oba dokumenty 27 czerwca 1757 r. oblatowała w grodzie oświęcimskim⁸³. Kilka lat po owdowieniu wyszła ponownie za mąż za Augustyna Brzozowskiego⁸⁴.

Inwentarz majątku ruchomego, jaki pozostał po śmierci Adama Toryaniego, nie należy do obszernych. Jest to wynikiem wspomnianego już wyżej znacznego uszczuplenia jego majątku, spowodowanego głównie kosztami długotrwałych procesów sądowych. Większość spośród kilku sztuk pozostałej po Toryanin garderoby została przez wdowę rozdana. Będące w najlepszym stanie kontusz⁸⁵ w kolorze seledynowym z sukna francuskiego i uszyty z falendyszu⁸⁶ żupan⁸⁷ trafiły, zgodnie z zapisem testamentowym, do kuzyna Toryaniego – Jakuba Gorka. Z kolei żupan z szafirowego atłasu⁸⁸ został zastawiony. Reszta odzieży nosząca wyraźne ślady zużycia, jak wynika z zapisów w inwentarzu, mimo to została rozdana. Stary czarny kontusz otrzymał szlachcic, który podróżował na Ruś w sprawach prawno-majątkowych Toryaniego. Inne szaty rozdano ubogim, czuwającym przy trumnie podczas pogrzebu nieboszczyka. Poza tym w spisie uwzględniono czerwony złoty⁸⁹, oddany przez wdowę na msze za duszę męża oraz szablę w srebrnej

---

⁸² Ibidem, sygn. Castr. Osv. Rel. 96, s. 1361–1367.

⁸³ Ibidem, s. 1353.

⁸⁴ Ibidem, sygn. Castr. Osv. Rel. 97, s. 771. Małżeństwo musiało zostać zawarte po 22 maja 1762 r., AKMK, Parafia Wadowice, Liber baptisatorum et copulatorum 1754–1771, s. 200, Marianna Toryaniowa wraz z Aleksandrem Rottermundem podawali wówczas do chrztu Bonifacego Aleksandra, syna Jana i Salomei Ziobrowskich.

⁸⁵ Kontusz – zasadniczy element stroju narodowego, rodzaj kaftana o charakterystycznym kroju pleców przechodzący od linii stanu w długi prostokąt, do którego były doszywane kłozowo skrojone boki, zapinany na duże guzy.

⁸⁶ Falendysz, falandysz – gęste, mięsiste sukno średniego gatunku, produkowane w Anglii, Holandii i Włoszech, bądź najlepszy gatunek sukna produkowany w XVIII w. w polskich manufakturach.

⁸⁷ Żupan – podstawowa część męskiego ubioru narodowego, od ok. 1680 r. o niskim kołnierzu, wąskich rękawach, zapinany na drobne guziczki.

⁸⁸ Atlas – tkanina jedwabna lub półjedwabna z lnianym bądź bawełnianym wątkiem o splocie atlasowym, jednostronnie błyszcząca, gładka lub wzorzysta.

⁸⁹ Czerwony złoty – dukat, wagowo 3,5 g złota, od 1718 r. jego wartość ustalono na 18 zł.

oprawie. Najliczniej w rejestrze były reprezentowane zwierzęta gospodarskie (bydło), lecz te w większości stanowiły własność wdowy.

Znacznie obszerniejszy jest testament, lecz wynika to z konieczności opisanego prawnych komplikacji, czekających wdowę i wykonawców ostatniej woli Adama Toryanego po jego śmierci. Co do pogrzebu – Toryani zdał się w tej kwestii na wolę proboszcza stryszowskiego, ks. Wojciecha Jana Kantego Rzepeckiego⁹⁰, którego nazwał swoim „dobrodziejem osobliwym”. Już na początku testamentu, po poczynieniu ogólnych dyspozycji dotyczących pochówku, Toryani wyznaczył wykonawców ostatniej woli: chorążego liwskiego Jana Jeleńskiego⁹¹ oraz Tomasza Skorupkę-Padlewskiego, jednego ze szwagrów. Głównym spadkobiercą została żona, Marianna ze Skorupków-Padlewska, jednak całą schedę stanowiły głównie wierzytelności, które trzeba było dopiero wyciągnąć od dłużników. Ponadto pozostały nierozwiązane kwestie prawne, jak wspomniany już wcześniej proces z wojskim radoskim Wężykiem-Rudzkiem. Mimo to Toryani pamiętał jednak o dalszej rodzinie, w szczególności Małgorzacie ze Skorupków-Padlewskich i Tomaszu Piaseckich oraz ich córce Justynie, od których, jak pisał, „się niejedno [...] wzięło, a nie dało się nic za to”. Tym legował 250 złotych. Justyna Piasecka była przez pewien czas wychowanką Toryanego i jego żony. Szwagrom Franciszkowi i Tomaszowi oraz szwagierce Zofii Goworkowej zapisał 200 zł do podziału, zaś księdzu plebanowi stryszowskiemu oddał stary koniusz czarny. Polecał też żonie, aby zapłaciła wszystkie długi oraz wykupiła zastawione srebrne łyżki, należące do wspomnianej Zofii Goworkowej.

---

⁹⁰ Ks. Wojciech Jan Kanty Rzepecki (zm. przed 5 czerwca 1758), syn Wojciecha, pochodził z terenu diecezji krakowskiej. Niższe święcenia kapłańskie uzyskał 15 czerwca 1726 r., zaś prezbiterat – 20 września 1727 r. Początkowo posiadał altarię św. św. Fabiana i Sebastiana w krakowskiej farze mariackiej, następnie 19 grudnia 1726 r. otrzymał altarię św. Krzyża w katedrze na Wawelu. Prezentę na probostwo w Stryszowie otrzymał 11 lipca 1727 r., kolatorem parafii był podówczas Kazimierz Wilkoński (zm. przed 29 października 1746), starosta brodaczowski, chorąży zatorsko-oświęcimski (od 6 listopada 1720), Jan Szczepaniak, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646–1789)*, N–S, Kraków 2008, s. 985; idem, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008, s. 164; S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Urzednicy województwa krakowskiego...*, s. 136; Stryszów – wieś, obecnie w powiecie wadowickim.

⁹¹ Jan Jeleński (Jeliński) h. Nałęcz, chorąży liwski (zm. 1747), żonaty z Rozalią z Łazowskich, S. Uruski, *Rodzina. Herbarz...*, t. 6, Warszawa 1909, s. 53; A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. 8, Warszawa 1905, s. 395.

* * *

Podstawę edycji stanowią kopie inwentarza i testamentu Adama Toryaniego, znajdujące się w księgach grodzkich oświęcimskich, serii relacji, przechowywanych w Archiwum Narodowym w Krakowie, w Oddziale I na Wawelu – Acta Castrensia Osviecimensia Relationes (akta grodzkie oświęcimskie relacje). W edycji została utrzymana oryginalna kolejność wpisu dokumentów, i tak chronologicznie późniejszy inwentarz został wydany jako pierwszy (aneks nr I), zaś spisany wcześniej testament – jako drugi (aneks nr II)⁹². Przy edycji niniejszych dokumentów przyjęto zasady *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX w.*⁹³ Ortografia i interpunkcja tekstu zostały uwspółcześnione, przy jednoczesnym zachowaniu staropolskich cech języka, w tym jego fonetyki. Tak więc zgodnie z zasadami edycji zamieniono dyspozycya na dyspozycyja, exekutor na egzекutor, intercessyja na intercesyja, łyszki na łyżki, protekcyja na protekcyja, tudziesz na tudzież, xiądz na ksiądz, zkądkolwiek na skądkolwiek, zpadły na spadły itp. Natomiast bez zmian pozostawiono utrwalone w pisowni zjawiska fonetyczne, jak: najprzód, niebowski, podzwiwie, prowizyjonalny, sołtystwo; końcówki -emi, -ą, -ę itp. Pozostawiono także oryginalną

---

⁹² Zespół akt grodzkich oświęcimskich pierwotnie liczył 261 jednostek i 148 tomów indeksów (łącznie 409 jednostek), jednak podczas II wojny światowej całość ksiąg została w 1942 r. zabrana przez niemieckich okupantów i zaginęła (prawdopodobnie większość z nich uległa zniszczeniu); w 1946 r. odzyskano zaledwie 61 jednostek i 19 tomów indeksów, czyli nieco ponad 23% pierwotnego stanu (19% licząc ogółem z indeksami). Brak lwiej części zespołu akt grodzkich oświęcimskich stanowi ogromną stratę z punktu widzenia poznawczego, poważnie utrudniając, a czasem wręcz uniemożliwiając prowadzenie badań. Czystopisów ksiąg relacji (indukty – *inducta*) zachowało się zaledwie pięć tomów, obejmujących łącznie lata 1737–1739, 1741, 1743 (dla niektórych spraw), 1750–1767 z lukami. Trzeba jednak dodać, iż księgi indukty dla relacji były w XVIII w. prowadzone nieregularnie, w niektórych latach, jak np. 1739–1740, 1742–1743, 1744–1749, 1759–1761 nie prowadzono wpisów w księgach indukty. Po 1767 seria indukty zanikła całkowicie. W latach, w których nie prowadzono ksiąg serii indukty, zastępował ją protokół. Tak więc zachowane pięć tomów czystopisów ksiąg relacji stanowi blisko 42% wszystkich tomów czystopisów ksiąg relacji dla XVIII w. (było ich w sumie 12), Stanisław Kutrzeba, *Katalog Krajowego Archiwum Aktów Grodzkich i Ziemskich w Krakowie*, „Teki Grona Konserwatorów Galicyi Zachodniej” 1909, t. 3, s. 90–93, 223; Stefan Sochaniewicz, *Archiwum Krajowe Aktów Grodzkich i Ziemskich we Lwowie*, Lwów 1912, s. 38, 41; Kamila Follprecht, „Nie dać ginąć szczątkom dawnych piśmienniczych pamiątek”. *Dyrektorzy Archiwum Państwowego w Krakowie w XIX–XXI w.*, Kraków 2008, s. 20.

⁹³ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, pod red. Kazimierza Lepszego, Wrocław 1953.

pisownię liczebników, np. dwuchset złotych, utrzymując błędną ortografię, bez oznaczania za pomocą [*sic!*], które zarezerwowano dla innych błędów pojawiających się w tekście. Zachowano też pierwotną pisownię imion oraz nazwisk, jak np. Toryani, Toryania, w przypadku imienia Marianna – zachowano występujące w tekstach wahanie pisowni – Marianna oraz Maryanna. Wyjątek uczyniono dla dopełniacza imienia Zofia, gdzie wersję oryginalną uwspółcześniono – Zofii zamiast Zofij, oraz dla rzeczownika chrześcijanin, zamiast: chrześcianin.

Skróty oznaczające tytuły – Jaśnie Wielmożny, Wielmożny, Jegomość, Jejmość itp. zostały ujednoczone – JW, W, JM, JM – jaśnie wielmożny/na, wielmożny/na, jegomość, jejmość, JM JM ichmościowie, JM JM PP ichmościowie panowie, ichmość panie. Występujące w tekście skróty S – święta, święty, SP – świętej pamięci zastąpiono współczesnymi – św., śp. Natomiast skróty oznaczające jednostki pieniężne, oraz inne występujące w tekście, zostały w tekście rozwiązane i umieszczone w nawiasach kwadratowych. Podobnie oznaczano uzupełnienia tekstu. O niepewnym brzmieniu danego fragmentu tekstu poinformowano znakiem zapytania ujętym w nawias kwadratowy [?], zaś wyrazy nadpisane wzięto w nawias klamrowy {}.

Wtręty łacińskie wyróżniono w tekście kursywą i objaśniono w przypisach, tak samo jak wyrazy staropolskie i rzadko używane.

ANEKS I

Inwentarz rzeczy pozostałych po śmierci Adama Toryanego, spisany przez wdowę, Mariannę ze Skorupków Padlewskich, z 10 czerwca 1757 r.⁹⁴

Zakrzów⁹⁵, 10 czerwca 1757 r.

[s. 1361] Regestr rzeczy pozostałych po śp. JM Panu Adamie Toryanim, mężu moim dnia dziesiątego czerwca Roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego pięćdziesiątego siódmego w Zakrzowie spisany. Suknie: 1mo kontusz seledynowy francuskiego sukna i żupan granatowy falandyszowy, tę parę sukien według dyspozycyi testamentowej śp. męża mo-

⁹⁴ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 96, s. 1361–1362; do akt podała 27 czerwca 1757 r. wdowa – Marianna ze Skorupków-Padlewskich Toryaniowa.

⁹⁵ Zakrzów – wieś, obecnie w gminie Stryszów, w powiecie wadowickim.

jego oddałam JM Panu Jakubowi Gorkowi, bratu ciotecznemu⁹⁶ niebowski[sko]skiemu [sic!]. Kontusz czarny, stary i bardzo wytarty, za który tylko dziesięć złotych dawano, ten dałam szlachcicowi, który w interesach prawnych fortuny niebowski[sko]skiej [sic!] dotyczących się jeździł na Ruś⁹⁷. Żupan atlasowy szafirowy, ten śp. nieboszczyk mąż mój zastawił, o tym ma wiedzieć JM Pan Gorek, gdzie zastawiony [s. 1362] jest. Czapka z barankiem siwym, spodnie granatowe, kaftan⁹⁸ i koszule, to wszystko dałam ubogim, którzy ciała pilnowali. Pas czerwony, stary, zły, i ten dałam szlachcicowi ubogiemu. Kiereja⁹⁹ granatowa sukienka, falandyszowa, wilkami podszyta, pod tą wilki złe. Pieniądze. Tych nie zostało, tylko czerwony złoty jeden, pojedynkowy, który na msze święte za duszę śp. męża mojego wydałam. Szabla z kapturkiem¹⁰⁰, musztuczkiem¹⁰¹ i dwiema brajcarkami¹⁰² srebrnymi, z paskami rzemiennymi. Bydło. Wołów para mojego przychowania, krów dwie, z których jedną, bardzo chorą, w Poście¹⁰³ dobito, jałowica cielna jedna. Jałówek małych czterech i cieluszek jeden mały, mojego przychowania. Który to registr sprawiedliwie spisany, ręką moją własną podpisuje.

Marianna z Padlewskich Toryania

ANEKS II

Testament Adama Toryanego z 23 kwietnia 1756 r.¹⁰⁴

Zakrzów, 23 kwietnia 1756 r.

[s. 1362] *In Nomine Patris et Filij et Spiritus Sancti. Amen.* Jezus, Maryja, Józef, Wam oddaję ciało i duszę moją. Cokolwiek w niebie wszechmocność Boska uradziła sobie o śmiertelności ludzkiej natury, temu sprzeciwić się ani zbraniać nie może. Raz Bóg Wszechmogący ferował dekret¹⁰⁵ na człowieka żyjącego na świecie, którego nikt z ludzi

⁹⁶ Jakub Gorek, syn Marcina Gorka i Magdaleny Dyxówny, siostry Elżbiety z Dyxów Toryaniowej, matki testatora, zob. przyp. 1.

⁹⁷ Chodzi o województwo ruskie (ziemie: lwowska, przemyska, sanocka, halicka i chełmska).

⁹⁸ Kaftan – ubiór pochodzenia wschodniego (perskiego i tureckiego) zastępujący żupan w męskim stroju narodowym w XVII–XVIII w., wersja damska była krótsza, noszona do spódnic.

⁹⁹ Kiereja – wierzchnie okrycie męskie pochodzenia tureckiego, luźne, bez stanu, z rękawami.

¹⁰⁰ Kapturek – ozdobny element rękojeści szabli.

¹⁰¹ Musztuczek – rodzaj lufki, fiki; musztuk – element końskiej uprzęży, wkładany do pyska zwierzęcia.

¹⁰² Brajcarek – zaczep w kształcie kółka przy pochwie od szabli, na którym mocowano pasek rzemienny do zawieszania szabli.

¹⁰³ Okres Wielkiego Postu w 1757 r. przypadał od 23 lutego do 9 kwietnia.

¹⁰⁴ ANK, Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Rel. 96, s. 1362–1367; do akt podała 27 czerwca 1757 r. wdowa – Marianna ze Skorupków-Padlewskich Toryaniowa.

¹⁰⁵ Dekret – wyrok.

przestąpić nie może, albowiem *cui contingit nasci, restat mori*¹⁰⁶. Tedy i ja, widząc się często w paroksyzm choroby wpadający [?], nie wiedząc czasu, ani godziny życia mojego, taką ostatnią woli mojej czynię dyspozycją, będąc *compos rationis et sanae mentis corporis*¹⁰⁷, lubo na członkach zasłabiał.

Najprzód suplikuję pokornie do Majestatu Boga Wszechmogącego, u którego żebrzę łaski [s. 1363] i miłosierdzia, aby On z wielkiej swojej dobroci nie pamiętał na wielkość grzechów moich, od młodości mojej przeciwko Majestatowi Jego popełnionych, ale według miłosierdzia swego, jako Pan najwyższy i pełen miłosierdzia i łaskawości. Dziękuję tedy niedostępnemu Majestatowi Boskiemu w Trójcy Św. Jedynego Boga, iż mi się dał w wierze św. katolickiej rzymskiej urodzić, w której to wierze katolickiej chcę i pragnę bez wszelkiej wątpliwości umierać, oddając w ręce Bogu w Trójcy Św. Jedyneemu duszę moją, suplikując u[?] Najświętszej Maryi Panny, aby ta jako jest ucieczką i opiekunką grzesznych i konających, mnie w protekcyą i opiekę swoją wzięła, intercesyją¹⁰⁸ swoją duszę moją grzeszną od surowości Boskiej broniła, i gdy usta zamknięte będą i język śmiertelnymi skrępowany siły, do chwaleń Boga najwyższego współ z świętymi patronami memi św. Franciszkiem, Józefem i św. Antonim i wszystkimi Świętymi, aby przyczyną swoją grzeszną duszę moją ratowali i wspierali. Pokornie proszę Anioła Stróża mego, aby ten któremu jest skarb od Boga Wszechmogącego powierzony w pilnowaniu i strzeżeniu dusz ludzkich, proszę tedy pokornie, aby duszę moją, gdy się będzie z tym światem rozłączała, od sideł czartowskich bronił, i onę w protekcyą niepokalanie poczętej Maryi Pannie ode mnie grzesznego człeka oddał, bo przez całe życie moje nie jest myśl inna, tylko kto się Najświętszej Maryi Pannie oddaje, na wieki zginąć nie może, bo Ta jest obroną wszystkich grzesznych i mnie.

Ciało, jako *ex terra formatum in terram revertatur*¹⁰⁹, które przez WW JM JM Panów egzekutorów przeze mnie wielce uproszonych i niżej specyfikowanych upraszam, ażeby pochowane było w kościele stryszowskim farnym, gdzie wola będzie JM księdza plebana¹¹⁰ tamtejszego miejsca, a dobrodzieja mojego osobliwego, którego żegnam, dziękując JM za wszelkie dobrodziejstwa jego. Których to WW JM JM Panów egzekutorów obieram za żywota mego, primo W JM Pana Jana Jeleńskiego, chorążego liwskiego, mego dobrodzieja osobliwego i JM Pana Tomasza Skorupkę Padlewskiego, towarzysza znaku pancernego JW. JM Pana wojewody brzeskiego litewskiego¹¹¹, którym nie mam co deklarować za fatygi ich, przy mojej szczupłej substancyi, ale przed Bogiem moim Wszechmogącym, jeżeli tam stanę, zawsze Majestat Boski błagać będę za łaskawe ich podjęte fatygi.

Fortunę sobie od P[ana] Boga daną, tak dysponuję. Nasamprzód na pochowanie ciała mojego, jeżeli żadnego światła¹¹² [s. 1364] nie będzie z Krakowa, złot[y]ch sto polskich, na

¹⁰⁶ Komu przyszło się rodzić, musi umrzeć.

¹⁰⁷ Zpełnego rozumu i zdrowy na umyśle i ciele.

¹⁰⁸ Intercesycja – poręczenie.

¹⁰⁹ Jako powstało z ziemi, w ziemię ma być powrócone.

¹¹⁰ Plebanem w kościele parafialnym w Stryszowie był wówczas ks. Jan Kanty Rzepecki, zob. wstęp.

¹¹¹ Chodzi o Karola Józefa Sapiechę, zob. wstęp.

¹¹² Światło – świece do pogrzebu.

ubogich i obiad dla nich złot[ych] dwadzieścia polskich, na trycezynie¹¹³ do Ojcow Bernardynów¹¹⁴ złot[ych] polskich trzydzieści, które to pieniądze, jeżeli ich tak prędko nie będzie, więc żebrzę miłosierdzia WW JMJM Panów egzekutorów, ażeby swojej dali, a potem z mojej własnej fortuny, skądkolwiek jako najprędzej może przypaść, odebrali sobie. Temi pieniędzmi ma dysponować żona moja wraz z WW JMJM Panami egzekutorami i JM księdzem plebanem pogrzebowemi.

Jakom zapisał żonie mojej Maryannie z Padlewskich Toryaniej złot[ych] pol[skich] dwa tysiące *modo simplius debiti*¹¹⁵ tudzież *in recompensam*¹¹⁶ wziętej sumki *modo successivo*¹¹⁷ na nią spadłej od wuja, JM Pana Piotra Biankiego¹¹⁸ złot[ych] sześćset sześćdziesiąt i kilka, a że mając wzgląd na kochaną żonę moją, pracy [*sic!*] przez nią przez całe życie z {nią} podjęte, tudzież i to, iż klejnociki, sreberka swoje na moje potrzeby pozostawiała, które jedne w zastawie poprzepadały, drugie za co[?], za to poprzedać musiała. Więc jej w re-kompensę tego dopisuję tym testamentem złot[ych] polskich trzysta trzydzieści i kilka, aby sobie miała wraz z złączoną, jak tam wyniknie z porachunku, i wolne jej tej sumki trzech tysięcy złot[ych] polskich z sumy mnie od W JM Pana Wężyka {Rudzkiego}, {wojskiego} radomskiego, na dobrach Sosnowicach¹¹⁹ odebranie pozwałam i JMJM Panów sukcesorów na miłość Boską obliguję, ażeby żadnych prawnych terminów¹²⁰ nie wynajdowali, ani jej w niczym w tym punkcie nie przeczyli, gdyż to krwawa praca jej.

Miałem sobie w intercyzie szlubnej zapisane od śp. rodziców¹²¹ jej *in vim dotis*¹²² złot[ych] pol[skich] dwa tysiące na Gorzeniu, a to intercyzą, której to sumy mnie przedtym służącej uczyniłem cesyją w grodzie krakowskim na osobę żony mojej, której to sumy wraz złączonej z prowizyją uczyni cztery tysiące złot[ych] polskich. I tego nie rewolu-[u]ję¹²³, ale apróbuję tym testamentem i wolną tej sumy kochanej żonie mojej dyspozycją pozwałam.

Co się tycze sołtystwa w Zakrzowie upominam żonę moją, aby, po zejściu moim z tego świata, wzięła na siebie intromisyją¹²⁴, bo się prawo¹²⁵ jej dopiero zaczynać będzie, może sobie posłać po JM Pana Gorka, to jej w tym dopomoże, a nie dawać papierów na [?] rękę nikomu, aby ich nie rozszarpało, a potem i nie zdradzono. Sołtystwo, postarawszy się o konsens, sprzedać, a tak sobie z prowizyi żyć, Boga Wszechmogącego chwalić i o duszy też mojej pamiętać.

¹¹³ Trycezyna, inaczej gregorianka – 30 mszy odprawianych codziennie przez kolejne dni (30) w intencji jednej osoby, za darowanie jej kar w czyśćcu.

¹¹⁴ Chodzi najprawdopodobniej o klasztor w Kalwarii Zebrzydowskiej.

¹¹⁵ Jako zwykły dług.

¹¹⁶ Dla wyrównania.

¹¹⁷ W drodze dziedziczenia.

¹¹⁸ Piotr Bianchi (Bianki) h. własnego, podczaszy liwski, zob. wstęp.

¹¹⁹ Sosnowice – wieś, obecnie w gminie Brzeźnica w powiecie wadowickim.

¹²⁰ Termin prawny – przeszkoda prawna, „kruczek” prawny.

¹²¹ Franciszek Skorupka-Padlewski I i Teresa z Waxmanów z Korabnik, zob. wstęp.

¹²² Jako posag.

¹²³ Rewoluować – zmieniać, odwracać.

¹²⁴ Intromisyja, intromisja – formalne wejście w posiadanie.

¹²⁵ Prawo – tu: tytuł do czegoś, albo proces sądowy.

Żegnaj Cię teraz kochana żono, dziękując ci za wspólne aż do tego czasu małżeńskie pożycie, niech Cię Bóg błogosławi i rekompensuje Ci za prace twoje koło mnie podjęte. A ja po zgonie życia mego nie zapomnę Majestatu Boskiego błagać za Ciebie.

[s. 1365] Długi, aby żona moja moje własne z mojej własnej fortuny uspokajała, jako się pokaże z kart bardzo mało, a osobliwie JM Pani Zofii Goworkowej i jej łyżki srebrne przeze mnie w trzech czerwonych złot[ych] zastawne w Bractwie Miłosierdzia¹²⁶ wykupić i jej oddać.

JM Panu Tomaszowi Piaseckiemu i Małgorzacie z Padlewskich małżonce jego, mając wzgląd na to, że się niejedno od niego wzięło, a nie dało się nic za to, i Justynie córce ich a wychowanicy naszej, leguję¹²⁷ z sukcesorami ich z własnej mojej fortuny dwieście pięćdziesiąt złot[ych] pol[skich], które to niech za miłe przyjmą, a o duszy mojej pamiętają.

Kartę na dług rzetelny od JM Pana Antoniego¹²⁸ mnie daną na tynfów¹²⁹ czyli złot[ych] pięćdziesiąt, tę leguję JM Panu Franciszkowi Skorupce Padlewskiemu, jeżeli jej nie będzie akceptował, to oddać do kościoła stryszowskiego, aby były za nie msze święte odprawione według proporcji, ale to pewny dług.

Kartę od nieboszczyka śp. W Tęgoborskiego¹³⁰ sędziego oświęcimskiego na czerwonych złot[ych] dwanaście czyli dziesięć, tę żonie mojej kochanej leguję, aby sobie te pieniądze odebrała, bo to do mnie należą działem nieboszczyka śp. ojca mego.

JM JM Państwu Franciszkowi i Tomaszowi Skorupkom Padlewskim bratom żonie [*sic!*] mojej leguję złot[ych] dwieście razem z JM Panią Goworkową, któremi dwuchset złot[ych] polskich niech się wszystko troje podziela, reszty zaś co pozostanie tak sumy kapitałnej, jako i prowizyjonalnej [*sic!*] z Sosnowic mnie należącej, tę oddaję w wolną dyspozycją żony mojej, aby o duszy mojej pamiętała i o rocznicy.

Kontusz czarny JM księdzu plebanowi leguję, żupan niebieski sukieny i kontusz stary brzoskwiniowy z spodniami granatowymi leguję JM Panu Gorkowi, bratu memu ciotecz-nemu, aby o duszy mojej w swoich modlitwach pamiętał. Żupan atlasowy granatowy jest u Żydów w Szarej Kamienicy¹³¹ zastawny, który żona moja niech sobie wykupi i na swoją potrzebę obróci, bo też już dużo przechodzony. Katarzynie Stasińskiej słudze naszej przez lat podobno jedenaście służącej leguję z fortuny mojej czerwonych złot[ych] dwa, której

¹²⁶ Arcybractwo Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie.

¹²⁷ Legować – zapisać coś w testamencie; legat (l. mn. legaty albo legata) – zapis testamentowy.

¹²⁸ Może chodzi o Antoniego Laskiewicza (zm. 12 kwietnia 1750), doktora medycyny, przyrodnego stryja szwagra Adama Toryaniego, Janina Bieniarzówna, *Laskiewicz (Laskowic) Stanisław (zm. 1714 lub 1715)*, [w:] PSB, t. 16, Wrocław 1971, s. 523; M. Ziemiński, *Skład osobowy...*, s. 264–265.

¹²⁹ Tynf – moneta o wartości 1 zł 6 gr (36 gr).

¹³⁰ Chodzi o Jana Tęgoborskiego (ok. 1690–1735), podstarościego krakowskiego i sędziego grodzkiego oświęcimskiego, jego drugą żoną była Anna z Żydowskich, ANK, *Księgi grodzkie oświęcimskie*, sygn. Castr. Osv. Decr. Off. 146, s. 896–899; <http://www.sejm-wielki.pl/b/lu.3169> (odczyt: 01.12.2016).

¹³¹ Szara Kamienica – kamienica na Rynku Głównym w Krakowie (nr 6), północna elewacja zwrócona ku ul. Siennej.

przez Boga ukrzyżowanego wypłacić upraszam, aby mnie nie popłakiwała. Pawilon¹³² zielony kitajkowy¹³³, u P[ana] Marcina¹³⁴ kupca w złot[ych] pol[skich] trzydziestu i coś, żonie mojej leguję, niech sobie wykupi.

WW JM JM Pana Józefa miecznika libowskiego [sic!]¹³⁵, Gabryela skarbnika suchaczowskiego¹³⁶ Skorupków Padlewskich, a braci żony mojej, przy upadnięciu do stóp ich, żegnam i dziękuję im za świadczone dobrodziejstwa, żonę zaś moję z jej interesami łaskawej ich prote-[s. 1366]-kcyi pańskiej, a duszę moję łaskawej pamięci oddaję, jako najbliższym opiekunom i dobrodziejom naszym. JM Pana brata Karola Toryanego r[ajcę] k[akowski] i Teresę Sobadnią[sic!]¹³⁷ r[ajczynię] k[rakowską], Maryannę Działotą, Annę Laskiewiczową r[ajczynię] k[rakowską], JM Panią Teresę Toryanią przeszłą a terażniejszą Donową¹³⁸ serdecznym braterskim afektem ściskam i życzę im tego, aby ich z potomstwem ich Pan Bóg *de rore caeli et pinguedine terrae*¹³⁹ błogosławił, a cokolwiek by tam zostało między JM JM Panami egzekutorami ojca mojego mojej pozostała, niech się tam sukcesorowie moi podzielą, wszak sprawa nieskończona i to śmieło mogą mówić, że tam w mieście cała prawie miejska utchła fortuna, ale tak suplikuję, aby się po cokolwiek złożyli na pogrzeb ciała mego, aby długo na pośmiewisko ludzkie nie stało, wszak im Pan Bóg z wysokiego nieba nadgrodzi, nie będą przez to chudemi pachółkami, bo teraz zona moja nic pieniędzy nie ma, wyniszczyła się na chorobę moję.

Żonę moję obliguję, aby, jak będzie odbierała skądkolwiek pieniądze, aby co [do] kościela [sic!] stryszowskiego sprawiła według woli swojej i możności z mojej, za duszę moję, ubogiej fortuny pozostałej. Na miłość Boską obliguję, aby ten wszystkie testament mój do skutku przyszedł, tak żonę moję, jako i WW JM JM egzekutorów.

Czeladkę żegnam, przepraszam, jeżeli im ich o cokolwiek niewinnie łąjął, niech mi to dla Miłości Boskiej darują. A leguję im po czeskich¹⁴⁰ pięć, którzy dosłużą podziwicie. I ten testament kończę przy wielkiej słabości zdrowia, ale przy mocnej nadziei zbawienia, jako wierny chrześcjanin temi słowy: Jezus, Maryja, Józef, wam oddaję duszę, serce i ciało moje. Amen. Najświętsza Matko niepokalanie poczęta pod nogi Twoje przenaświętsze składam duszę moję, mam nadzieję w miłosierdziu Boskim, że stamtąd na wieczne zatracenie nie pójdę.

Pałasik¹⁴¹ srebrny z żelazną skuwką sprzedać otaksowawszy, a zaraz na msze święte za duszę moję i innych, w czymem się komu wypłacić nie mogł i ubogim rozdać. A osobliwie

¹³² Pawilon – tu: namiot od łóżka, baldachim.

¹³³ Kitajka – tkanina jedwabna, cienka i dość gęsta o splecie płóciennym, najpośledniejsza z tkanin jedwabnych, wyrabiana w Chinach, od XVII w. sprowadzana do Polski przez Turcję.

¹³⁴ Marcin, kupiec krakowski, niezidentyfikowany.

¹³⁵ Powinno być: liwskiego.

¹³⁶ Powinno być: sochaczewskiego.

¹³⁷ Powinno być: Soldadynią.

¹³⁸ Szwagierka Adama Toryanego Teresa z Wilhelmów, 1° v. żona Franciszka Toryanego II (zm. 1751), ławnika krakowskiego, 2° v. żona kupca krakowskiego Adama Duna, ANK, Akta miasta Krakowa, rkps 488, s. 335–349.

¹³⁹ Wilgocia (rosą) z niebios i urodzajem ziemi (dosł. tłustością ziemi).

¹⁴⁰ Czeski, czeskie – zapewne chodzi o srebrne grosze niemieckie.

¹⁴¹ Pałasik, pałaszyk – odmiana pałasza, rodzaj broni siecznej o ciężkiej głowni i otwartej lub zamkniętej rękojeści, w użyciu od XVI w., głównie przez husarzy.

do upadku Pana Jezusowego. Działo się w Zakrzowie, dnia dwudziestego trzeciego kwietnia, roku tysięcznego siedmsetnego pięćdziesiątego szóstego.

Adam Toryani *manu propria*¹⁴²

Żeby żony mojej nie pociągać do pisania żadnych registrów, bo ani cyny, ani miedzi, ani żadnych sprzętów nie zostało, bo się to na prawo z W JM Panem Wężykiem Rudzkim poprzedało.

A.[dam] T.[toryani]

Jan Jeleński, chorąży ziemie liwskiej, jako proszony egzekutor tego testamentu będący *praesens* własną ręką podpisuję. *Locus sigilli gentilitij cera rubra insigniti*¹⁴³.

Tomasz Skorupka Padlewski, jako proszony egzekutor tego testamentu będący proszony, ręką podpisuję.

Te zaś legata powinna [s. 1367] żona moja płacić, póki wola jej, albo sobie po skończonym dożywociu odebrać powinni. Co zaś zaciągnie na pogrzeb, to niech z mego kapitału zapłaci, bo dusza potrzebuje ratunku.

A.[dam] Toryani *manu propria*

Ten zaś testament takiego waloru mieć chcę, jakoby aktami grodzkimi był roborowany¹⁴⁴.

A.[dam] T.[toryani]

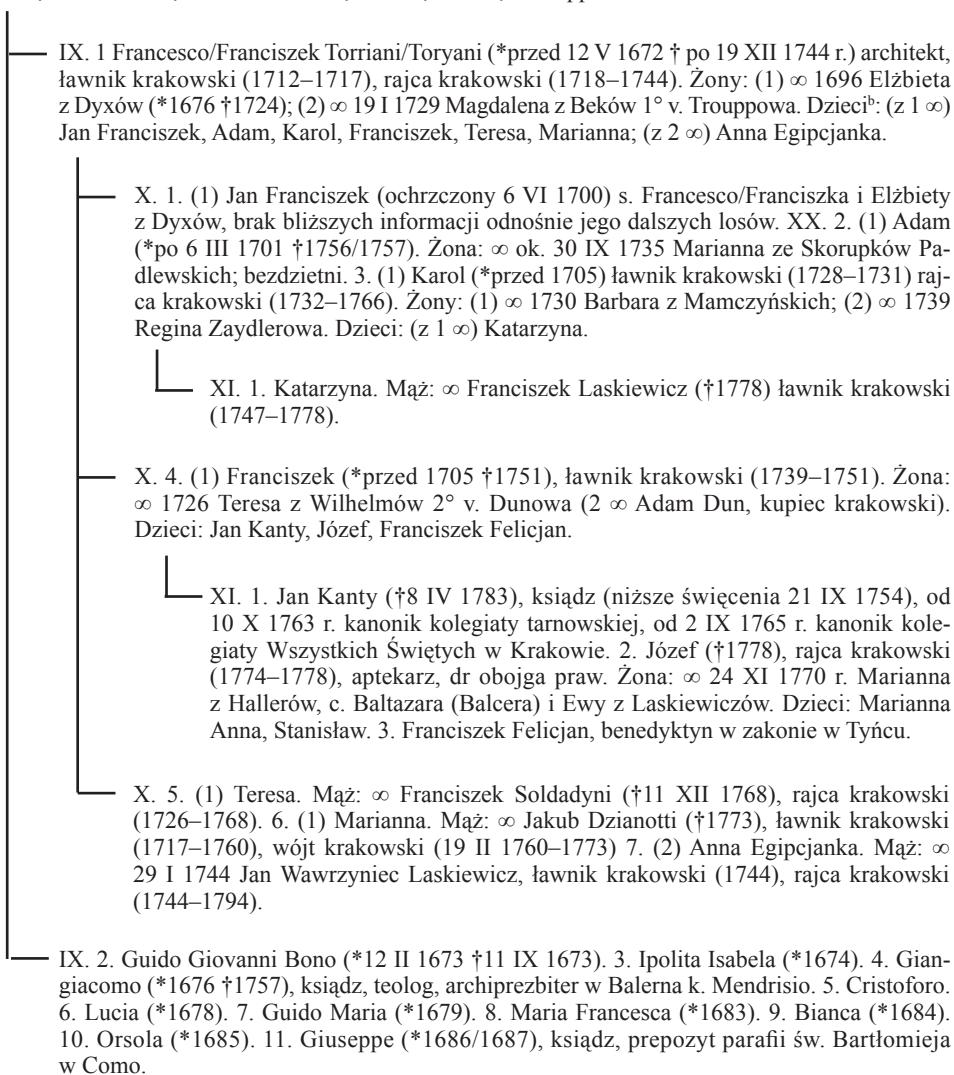
¹⁴² Ręką własną.

¹⁴³ Miejsce pieczęci rodowej w czerwonym wosku odcisniętej.

¹⁴⁴ Roboracja – prawne (albo urzędowe) zatwierdzenie.

**Fragment genealogii rodziny Toryanich (Torriani) z Mendrisio,
uwzględniający jej polską (krakowską) gałąź (schemat)^a**

VIII. Francesco Innocente Torriani (*1648 †1700) malarz. Żona: ∞ przed 12 VIII 1671 Marta Rossi. Dzieci: Francesco/Franciszek, Guido Giovanni Bono, Ipolita Isabela, Giangiacomo, Cristoforo, Lucia, Guido Maria, Maria Francesca, Bianca, Orsola, Giuseppe.

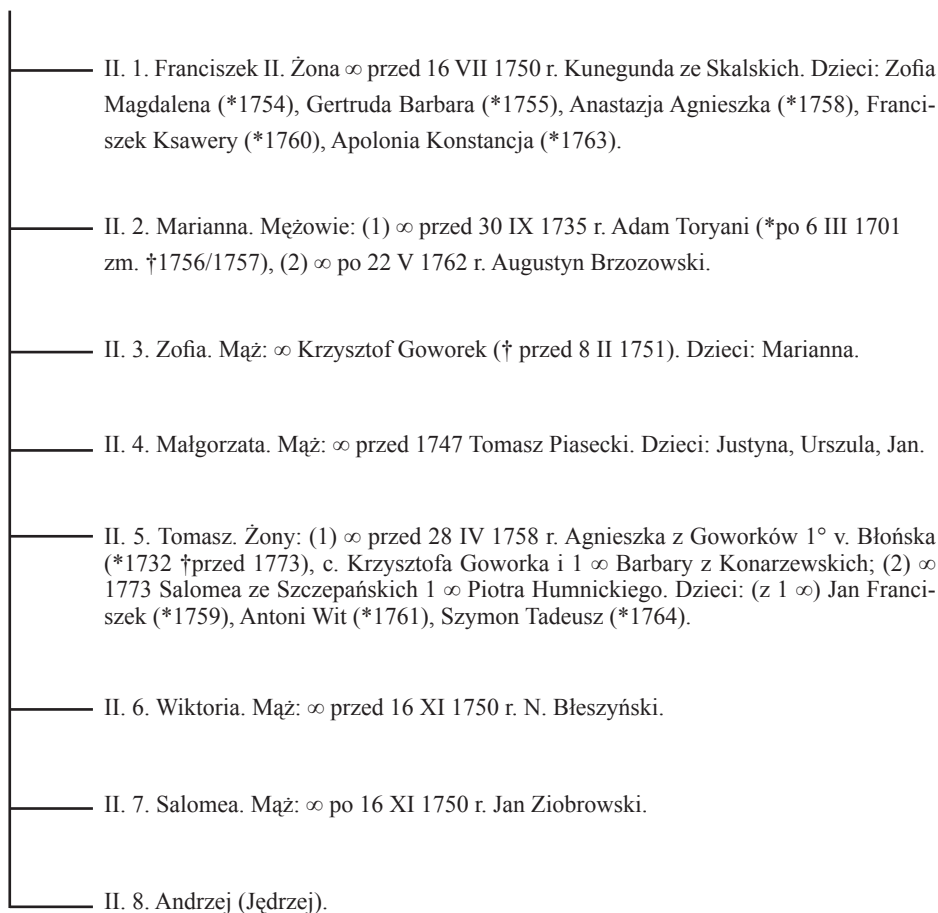

^a Materiały do genealogii rodziny Torriani/Toryanich dostępne m.in. na <http://www.fondazione-dellatorre.com/ted/t-Torriani.htm> (odczyt: 15.11.2017); liczby rzymskie oznaczają pokolenia rodziny od wydzielenia się z głównego pnia linii z Mendrisio (ok. 1375 r.) – liczba pokoleń powinna być większa, drzewo genealogiczne dla okresu średniowiecza zawiera luki.

^b Kolejność narodzin dzieci Franciszka Toryaniego i Elżbiety z Dyxów niepewna.

Fragment genealogii oświęcimsko-zatorskiej linii rodziny Skorupków-Padlewskich w XVIII w.

I. Franciszek Skorupka-Padlewski (†30 IX 1735). Żona: ∞ Teresa z Korabnik Waxmanówna (†15 XII 1738). Dzieci: Franciszek II, Marianna, Zofia, Małgorzata, Tomasz, Wiktoria, Salomea, Andrzej (Jędrzej).

Kuzyni, których stopnia pokrewieństwa nie udało się ustalić:

Józef Skorupka-Padlewski, miecznik liwski

Gabriel Skorupka-Padlewski, skarbnik sochaczewski

Franciszek Stanisław Skorupka-Padlewski, miecznik sochaczewski

Inni krewni/powinowaci:

Piotr Bianki (Bianchi), podczaszy liwski (†przed 1756)

Salomea z Karskich Bianki, ż. Piotra.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie
Parafia Wadowice, Liber baptisatorum 1657–1739, Liber baptisatorum et copulatorum 1744–1771, Liber defunctorum 1730–1753.
- Archiwum Narodowe w Krakowie
Akta miasta Krakowa, rkps 38, 39, 40, 219, 476, 488, 823.
Księgi grodzkie krakowskie, sygn. Castr. Crac.Rel. 150,160,169.
Księgi grodzkie oświęcimskie, sygn. Castr. Osv. Decr. Off. 146, Castr. Osv. Decr. Off. Proth. 152, Castr. Osv. Rel. 93–97, Castr. Osv. Rel. Cop. 239.
- Archiwum Państwowe w Poznaniu
Księgi grodzkie poznańskie, sygn. Gr. Poznań 704–706, 708–710.
- Archiwum Parafii Najświętszej Marii Panny w Krakowie
Libri matrimoniorum 1696–1721, sygn. 502.
Metrica baptisatorum, sygn. 372, 373.
- Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
Rkps 5470.
- Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie
Rkps 3259.
- Centralnyj Derżavnyj Istoryčnyj Archiv Ukrainy Kyjiv
fond 11, op. 1, nr 34 (Księgi grodzkie żytomierskie, sygn. 34).

Źródła drukowane

- Chłapowski Krzysztof: *Starostowie niegrodowi w Koronie 1565–1795 (materiały źródłowe)*. Warszawa: Wydawnictwo DiG – Edition La Rama, 2017.
- Dług śmiertelności wypłacić potrzeba. Wybór testamentów mieszczan krakowskich z XVII–XVIII wieku*. Wyd. Ewa Danowska. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 2011.
- Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1573–1611. Libri iuris civilis cracoviensis 1573–1611*. Wyd. Aniela Kielbicka i Zbigniew Wojas. Kraków: Secesja, 1994.
- Nekanda-Trepka Walerian: *Liber generationis plebeanorum („Liber chamorum”)*, cz. 1, wstępy wydawców i tekst. Wyd. Włodzimierz Dworzaczek, Julian Bartyś, Zbigniew Kuchowicz, red. Włodzimierz Dworzaczek. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1963.
- Z dawnych metryk katedry na Wawelu w Krakowie*. Cz. 1: *Metryki chrztu 1598–1699*; Cz. 2: *Metryki ślubów 1608–1699*. W: *Metryki kościoła maryackiego i katedry na Wawelu w Krakowie. Osobne odbicie z „Miesięcznika Heraldycznego”*. Oprac. Jan Sygański. Lwów: nakładem Towarzystwa Heraldycznego, 1912.

Opracowania

- Album armorum nobilium Regni Poloniae XV–XVIII saec. Herby nobilitacji i indygenatów XV–XVIII w.* Wstęp i oprac. Barbara Trelińska. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2001.

- Bascapè Giacomo, Del Piazzo Marcello: *Insigne e simboli. Araldica pubblica e privata medievale e moderna*. Roma: Ministero per i beni e le attività culturali. Ufficio centrale per i beni archivistici, 1999.
- Bieniarzówna Janina: *Mieszczanstwo krakowskie XVII w. Z badań nad strukturą społeczną miasta*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1969.
- Bieniarzówna Janina: *Laskiewicz (Laskowic) Stanisław (zm. 1714 lub 1715)*. W: PSB, t. 16. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971, s. 523.
- Bieniarzówna Janina: *Schmidt (Smidt, Szmid, Schmit) Walenty (zm. 1692)*. W: PSB, t. 35. Warszawa: Polska Akademia Nauk, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla, 1994, s. 551–552.
- Boniecki Adam: *Herbarz Polski*, t. 5. Warszawa: Gebethner i Wolff, 1902; t. 8, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1905.
- Chłapowski Krzysztof, Falniowska-Gradowska Alicja: *Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka PAN, 1993.
- Chmiel Adam: *Domy krakowskie: ulica Floryańska, cz. III (Liczby or. parzyste 2–44)*. Biblioteka Krakowska nr 57–58. Kraków: Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, 1920.
- Cynarski Stanisław, Falniowska-Gradowska Alicja: *Urzędnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka PAN, 1990.
- Danowska Ewa: „...Tedy to moje życie niegodne...”. *O życiu i śmierci Franciszka Toryaniego*. „Rocznik Krakowski” 2008, t. 74, s. 73–86.
- Follprecht Kamila: „Nie dać ginąć szczątkom dawnych piśmienniczych pamiątek”. *Dyrektorzy Archiwum Państwowego w Krakowie w XIX–XXI w.* Kraków: Archiwum Państwowe w Krakowie, 2008.
- Garbacik Józef: *Dzianotti (Gianotti) Jan*. W: PSB, t. 6. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1946, s. 101–102.
- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*. Red. Kazimierz Lepszy. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1953.
- Janas Eugeniusz, Kłaczewski Witold: *Urzędnicy województw kijowskiego i czernihowskiego XV–XVIII w.* Kórnik: Biblioteka Kórnicka PAN, 2002.
- Karpowicz Mariusz: *Artisti ticinesi in Polonia nella prima metà del '700*. Stato del Cantone Ticino, 1999.
- Krawczuk Wojciech: *Metrykanci koronni. Rozwój registratury centralnej od XVI do XVIII wieku*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagiellonica”, 2002.
- Kutrzeba Stanisław: *Katalog Krajowego Archiwum Aktów Grodzkich i Ziemskich w Krakowie*. „Teka Grona Konserwatorów Galicyi Zachodniej” 1909, t. 3, s. 86–93.
- Niesiecki Kasper: *Herbarz Polski*, t. 8. Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1841; t. 9, Lipsk: Breitkopf i Haertel, 1842.
- Noga Zdzisław: *Krakowska rada miejska w XVI w. Studium o elicie władzy*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2003.
- Noga Zdzisław: *Urzędnicy miejscy Krakowa. Cz. 2: 1500–1794*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2008.
- Opaliński Edward, Żerek-Kleszcz Hanka: *Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka PAN, 1993.

- Paprocki Bartosz: *Herby rycerstwa polskiego*. Wyd. Kazimierz J. Turowski. Kraków: Wydawnictwo Biblioteki Polskiej, 1858.
- Pieradzka Krystyna: *Alantsee Jan (um. przed 1553)*. W: PSB, t. 1. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1935, s. 42.
- Pietruski Oswald: *Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektów Jana Kazimierza r. 1648, Jana III r. 1674, Augusta II r. 1697 i Stanisława Augusta r. 1764 Najjaśniejszych Królów Polskich, Wielkich Książąt Litewskich*. Lwów: nakładem Kajetana Jabłońskiego, 1845.
- Przyboś Kazimierz: *Urzednicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987.
- Putek Józef: *O zbójnickich zamkach, heretyckich zborach i oświęcimskiej Jerozolimie*. Biblioteka Kresów Śląskich t. 1. Kraków: Drukarnia Przemysłowa, 1938.
- Sławiński Tomasz: *Kretkowscy w Bieżuniu (1607–1714)*. „Bieżuńskie Zeszyty Historyczne” 1996, t. 9, s. 23–42.
- Sochaniewicz Stefan: *Archiwum Krajowe Aktów Grodzkich i Ziemskich we Lwowie*. Lwów: Z drukarni Wł. Łozińskiego, pod zarządkiem J. Niedopada, 1912.
- Sygański Jan: *Indygenat Dzianottów*. „Miesięcznik Heraldyczny” 1909, R. 2, nr 11, s. 151–153.
- Szczepaniak Jan: *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń, T–Ż*. Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2009.
- Szczepaniak Jan: *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646–1789), N–S*. Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2008.
- Szczepaniak Jan: *Spis prałatów i kanoników kapituły katedralnej oraz kapitul kolegiackich diecezji krakowskiej (XVIII w.)*. Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2008.
- Szczepaniak Jan: *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*. Kraków: Wydawnictwo UNUM, 2008.
- Torriani Edoardo: *Catalogo dei documenti per l'istoria della prefettura di Mendrisio e pieve di Balerna dall'anno 1500 circa all'anno 1800*, „Bolletino storico della Svizzera italiana” 1915, A. 35, nr 4, s. 121–127.
- Torriani Edoardo: *Per la genealogia dei Torriani di Mendrisio*, „Bolletino storico della Svizzera italiana” 1915, A. 35, nr 4, s. 109–115.
- Trezzini Célestin: *Torriani*. W: *Historisch-Biographisches Lexikon der Schweiz*, t. 7. Neuenburg/Neuchâtel: Administration des historisch-biographischen Lexikons der Schweiz, 1934, s. 25–27.
- Uruski Seweryn: *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 4. Warszawa: Gebethner i Wolff, 1907; t. 5, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1908; t. 13. Warszawa: Gebethner i Wolff, 1916; t. 14, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1917.
- Wierzbicka Elżbieta: *Wielopolscy. Dzieje awansu społecznego oraz utrwalania pozycji rodziny od połowy XVII do schyłku XVIII wieku*. Lublin: Wydawnictwo Olech, 2017.
- Wójcik Mirosław: *Tytus i Elżbieta: biograficzne losy rodziców Emila Zegadłowicza odtworzone na podstawie materiałów archiwalnych Muzeum w Gorzeniu Górnym*. „Wadoviana: Przegląd Historyczno-Kulturalny” 2000, nr 4, s. 24–44.

Zielińska Zofia: *Sapieha Karol Józef (zm. 1768)*. W: PSB, t. 35, Warszawa: Polska Akademia Nauk, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla, 1994, s. 30–31.

Ziemierski Maciej: *Skład osobowy Sądu Wyższego Prawa Magdeburgskiego na Zamku Krakowskim w XVII–XVIII wieku*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2013.

Wydawnictwa elektroniczne

Bieri Pius: *Francesco Innocenzo Torriani (1648–1700)*, <http://www.sueddeutscher-barock.ch> (odczyt: 29.11.2016).

Gilardi Anastasia: *Torriani Francesco*, <http://www.sikart.ch/KuenstlerInnen.aspx?id=4023359&lng=de> (odczyt: 17.06.2016).

Gilardi Anastasia: *Torriani Francesco Innocenzo (Innocente)*, <http://www.sikart.ch/KuenstlerInnen.aspx?id=4023360&lng=de> (odczyt: 17.06.2016).

Ostinelli-Lumia Gianna: *Torriani [della Torre, da Mendrisio]*. W: *Historisches Lexikon der Schweiz*, <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D20182.php> (odczyt: 18.11.2017).

<https://naszalgota.wordpress.com/dzieje-wsi/herbarz-lgocki/humniccy/> (odczyt: 24.11.2016).

<https://naszalgota.wordpress.com/dzieje-wsi/herbarz-lgocki/trzeszczkowscy/> (odczyt: 24.11.2016).

http://servizi.ct2.it/ssl/wiki/index.php?title=Stemmario_Camozzi_2301-2400 (odczyt: 15.11.2017)

<http://www.fondazione dellatorre.com/ted/t-Torriani.htm> (odczyt: 15.11.2017).

<http://www.sejm-wielki.pl/b/lu.3169> (odczyt: 01.12.2016).

<http://www.valsassinacultura.it/scheda.php?idcontent=438&id=8> (odczyt: 10.10.2016)

PODSUMOWANIE

Losy Adama Toryaniego (po 6 marca 1701–1756/57), syna rajcy krakowskiego Franciszka Toryaniego, w świetle jego testamentu i pośmiertnego inwentarza

Niniejszy artykuł ma za zadanie przybliżyć mało znaną postać Adama Toryaniego, przedstawiciela krakowskiej rodziny radziecko-ławniczej o włosko-szwajcarskim pochodzeniu. Postać Adama Toryaniego bez wątpienia znajdowała się w cieniu zarówno jego ojca, Franciszka I Toryaniego, architekta, rajcy krakowskiego, jak również braci: Karola, rajcy krakowskiego oraz Franciszka II, ławnika krakowskiego, a nawet bratanka Józefa, rajcy i aptekarza krakowskiego, doktora obojga praw. Poprzez związek małżeński Adama Toryaniego z przedstawicielką osiadłej na obszarze dawnych księstw oświęcimskiego i zatorskiego szlacheckiej rodziny Skorupków-Padlewskich starano się także pokazać faktyczną płynność granic międzystanowych w dawnej Rzeczypospolitej. Wprawdzie, co trzeba zaznaczyć, rodzina Toryanich (Torriani) herbu della Torre należała do starej szlachty lombardzko-szwajcarskiej, niemniej jednak nie uzyskała polskiego indygenatu, w każdym razie nie udało się dotrzeć do informacji na ten temat. Artykułowi towarzyszy edycja dwóch powiązanych ze sobą tekstów źródłowych – testamentu Adama Toryaniego, spi-

sanego 23 kwietnia 1756 r., oraz jego pośmiertnego inwentarza, spisane go 10 czerwca 1757 r. przez żonę Mariannę ze Skorupków-Padlewskich.

SUMMARY

**The fate of Adam Toryani (after 6 March 1701–1756/57),
son of the Krakow councillor Franciszek Toryani,
in the light of his testament and posthumous inventory**

This article attempts to familiarise readers with the little-known figure of Adam Toryani, a representative of the Krakow judicial family of Italian-Swiss origin. Adam Toryani was undoubtedly in the shadow of his father, Franciszek I Toryani, an architect and Krakow councillor, as well as his brothers: Karol, a Krakow councillor and Franciszek II, a Krakow judge, and even his nephew Józef, a Krakow councillor and pharmacist as well as a doctor of canon and civil law. Through the marriage of Adam Toryani with a representative of the noble Skorupka-Padlewski family, settled in the area of the former Duchies of Oświęcim and Zator, there is also an attempt to show the fluidity of the inter-state borders in the former Republic. It is worth mentioning that the Toryani (Torriani) family coat of arms, the Della Torre, belonged to the old nobility of Lombardy-Switzerland, however, it did not obtain a Polish indygenat, or at least no information has been found on the subject. The article is accompanied by the edition of two related texts – the testament of Adam Toryani, written on 23 April 1756, and his posthumous inventory, prepared on 10 June 1757 by his wife, Marianna, *née* Skorupka-Padlewski.

SŁOWA KLUCZOWE: Toryani, Skorupka-Padlewski, mieszczaństwo, szlachta, testament

KEY WORDS: Toryani, Skorupka-Padlewski, middle class, nobility, testament